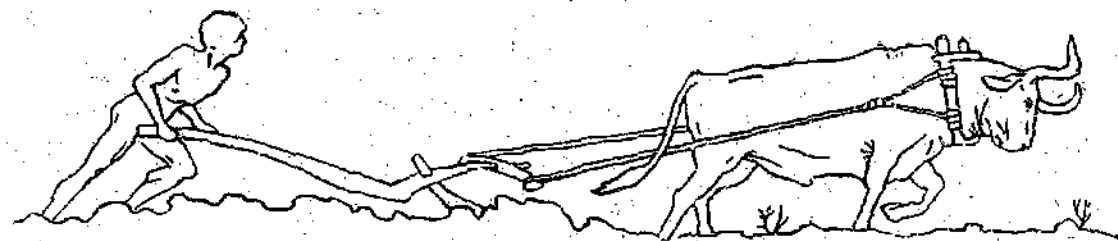

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.
ΕΚ ΤΗΣ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΑΝΤΑ-ΚΑΡΑΒΙΑ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΪΔ

ΕΤΟΣ ΙΓ' 15-31
ΜΑΡΤΙΟΥ 1918

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Όταν ο κριτικός Ιστορικός και όχι ο άπλοος χρονογράφος μελετήσει την νεώτεράν Ιστορίαν της Ελλάδος θα δοθή ο πραγματικός χαρακτηρισμός της Βασιλείας Γεωργίου του Α'. Πρέπει να μελετηθούν επί γενικού διαγράμματος και ημέρα τη ημέρα τα γεγονότα που εξετυλίχθησαν εντός των πενήντα ετών, από της ημέρας που ο άτυχος ήλιος έδιδε το βάπτισμα του Αθηναίου εις τον πρόγρητα τον κατερχόμενον από τον βορρά μέχρι της ημέρας που ο βασιλεύς Γεώργιος πίπτει νεκρός από πληγμα τραγικής εϊμαρμένης εβρισκεν ονειρευτών σάββανον μέσα εις ελληνικάς δάφνας. Ο χρόνος διαρρέων θα δώση την απόστασιν και θα θέση εις την προοπτικήν γωνίαν του γενικού διαγράμματος, άπαθείς και άνεπηρεάστους κριτάς. Τα χρονογραφικά γεγονότα αποτελούν το υλικόν της έπεξεργασίας. Το περισσότερον που ήμπορει να γίνη σήμεραν εϊνε να ταξινομηθούν εις γενικήν άλληλουχίαν ή να δοθούν υπό την επιφύλαξιν Ιστορικής επικυρώσεως κεφαλαϊώδεις χαρακτηρισμοί. Συμβαίνει συνήθως όταν αποδνήσκει Ήγεμών να του απονέμεται διά κοινής άναγνωρίσεως το επίθετον το συνοπτικώς χαρακτηρίζον την βασιλείαν του. Τοιούτον επίθετον διά τον Βασίλεα Γεώργιον, ως ήγεμόνα, δεν άνεγνωρίσθη. Ως άτομον του άπενημήθη ή ιδιότης του άμνηστικόν, αποτελούσα άληθή βασιλικήν άρετήν.

Αί πρώται σκιαγραφίαι του Βασιλέως του άπέδιδον τον χαρακτηρισμόν του συνταγματικού ή δημοκράτου. Άλλ' οί χαρακτηρισμοί ούτοι, οί άλλως καθ' έαυτούς άσυμβίβαστοι, άπενέμοντο μακράν της επιστημονικής έννοίας των. Ύπεδηλούτο διά τούτων άφ' ένος ή έρασμία άπλότης και άφέλεια της διαίτης του βασιλέως Γεωργίου και άφ' έτέρου ή ύποχωρητικότης

αυτού, ως παράγοντος της εκτελεστικής και νομοθετικής έξουσίας από των άποφάσεων της Βουλής ή των άξιώσεων της Κυβερνήσεως, ή όποία, εις την άφελή άντίληψιν, όταν δεν χαρακτηρίζεται ως άδιαφορία του Κυβερνήτου διά τας τύχας της Χώρας θεωρείται προσήλωσις αυτού προς το Σύνταγμα.

Ο βασιλεύς Γεώργιος εϊνε πρόδηλον ότι δεν επέζητησε κατά την έξάσκηση της βασιλικής έξουσίας να θέση την σφραγίδα της προσωπικότητός του. Δεν ειχε την φιλοδοξίαν του άτόμου. Διά τούτο άποβαίνει δυσκολώτερος ο γενικός διά συνοπτικού επίθετου χαρακτηρισμός. Έν τούτοις ή κυβερνητική μέθοδος από της πρώτης έφημέρουσεν ήτο-ομοίόμορφος από της πρώτης μέχρι της τελευταίας ημέρας της βασιλείας του. Τούτο μαρτυρεί ότι υπήρχε σύστημα εις το όποϊον έμενε προσηλωμένος ο Βασιλεύς. Ήτο μάλιστα ο ίδιος τόσον ίκανοποιημένος εκ τούτου ώστε συχνά επανελάμβανεν εις τους περι αυτούν ότι, εάν ή βασιλεία του ήρχιζε πάλιν από της πρώτης ημέρας, ή πορεία του δεν θα μετεβάλλετο ούδέ κατά κεραίαν. Την κατεύθυνσιν εις την πολιτικήν αυτήν του Βασιλέως του υπηγόρευσαν αι συνθήμαι εις τας όποίας εβρέθη κατερχόμενος εις την Ελλάδα και διαδεχόμενος τον Όθωνα, ή αϊωνία ψυχολογία του δυστρόπου ελληνικού δήμου και βραδυτέρον αυτή ή πείρα της βασιλικής έξουσίας. Άλλ' υπέρ όλα ταύτα την κατεύθυνσιν αυτήν υπεβοήθησεν ή ήθική ροπή του άτόμου — ή ιδιοσυγκρασία του βασιλέως Γεωργίου. Έάν αϊσθημα φιλαυτίας ή ισχυρογνωμοσύνης, ή επιβολής της αυθεντίας ήτο ισχυρότερον του φλέγματος, της άγαθής προθέσεως, ή της προσηλώσεως προς τα πορίσματα της ίδιας πείρας και της παρατηρήσεως, ή πολιτική του Βασιλέως θα ήτο διάφορος. Άλλ'

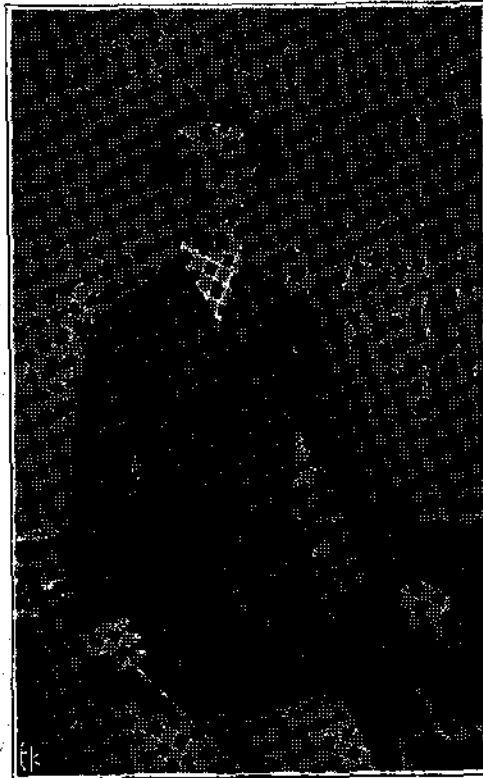
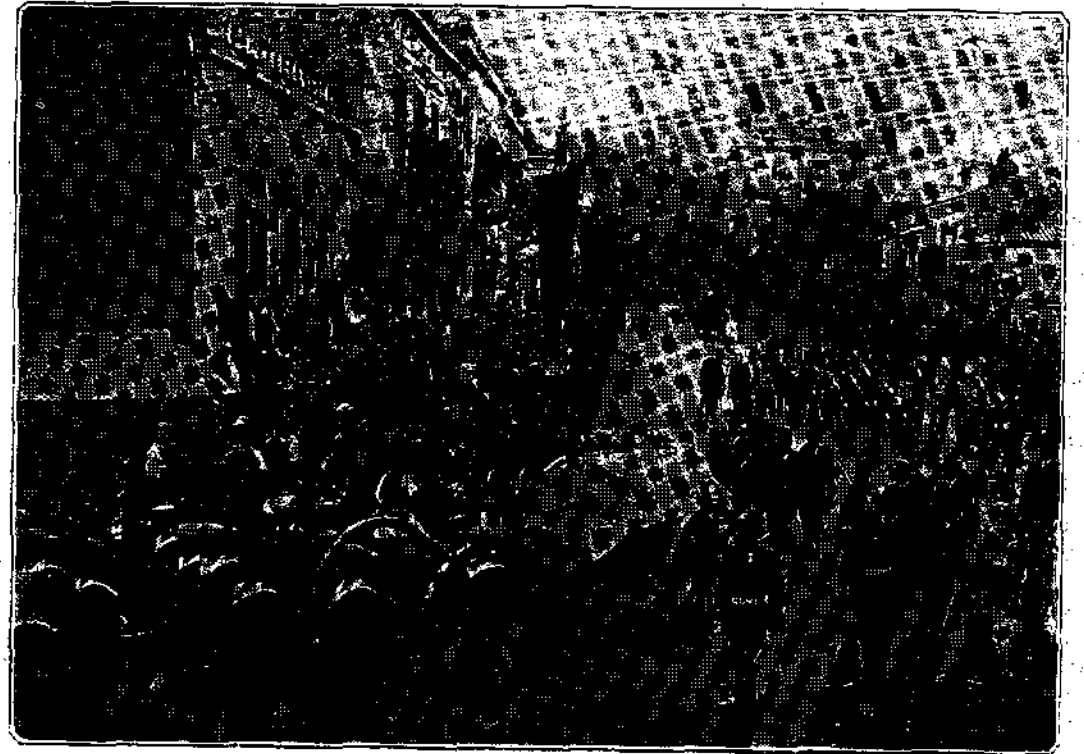
Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΟΤΑΝ ΗΛΘΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ή ενεργός ανάμιξις του εις την Πολιτείαν, θά είχε πάντως περιορισμούς τους οποίους επιβάλλει το Πολίτευμα όταν δέν υπαγορεύει ή φρόνησις.

Η διαμόρφωσις του συνταγματικού Πολιτεύματος κατά τα τελευταία ιδίως έτη παρουσιάζει εις πληρεστέραν άρμονίαν τους παράγοντας της Πολιτείας. Όταν διά της Γαλλικής Έπαναστάσεως άνεγνωρίσθη ή κυριαρχία του λαού, περιορίσθη ή βασιλική έξουσία όχι μόνον διά του ρητού γράμματος του νέου Πολιτεύματος αλλά έτι περισσότερο διά της δυσπιστίας του λαού. Η πάλη έξηκολούθησεν επί σειρών ετών όλον έν χαλαρόν έννοιαν, μεταξύ λαού εκ δυσπιστίας πιεζόντος και Βασιλείας άμυνομένης ή και προσπαθούσης διά προσελκύσεως ήλικής δυνάμεως να διατηρήση δικαιώματα. Η πάροδος του χρόνου έθεσε τέρμα εις την πάλην αυτήν. Ο Βασιλεύς όργανον μετά της Κυβερνήσεως και της Βουλής της λαϊκής θέλησεως άπεξεδύθη δικαιωμάτων και απέμεινεν εις την άνωτάτην βαθμίδα της κλίμακος εκτελεστής της θέλησεως του λαού. Αί άναγνωρισθεΐσαι προνομία του στέμματος δέν άποτελοΐσι δικαιώματα του Βασιλέως διά την έπιβολήν της θέλησεώς του, αλλά μέσα προς καταστολήν υπερβασιών της Κυβερνήσεως ή της Βουλής, τα όποια λαμβάνονται υπό την προϋπόθεσιν ότι άνταποκρίνονται εις το κοινόν αίσθημα, και υπό την

αΐρεσιν της έοικήσεως προς τον λαόν όπως επιβάλλη το θέλημά του. Απομένει επομένως εις τον Βασιλέα τυπικώς ή δύναμις όπως άποσοβήσιν το έγκώδιον και έξασφαλήσιν κανονικήν λειτουργίαν του πολιτεύματος, άλλ' ουσιαστικώς ή έπίδρασις της άτομικότητός του εκ της ίδιας ύπεροχής και του γούτρου του άντλουμένου εκ της λάμψεως του Στέμματος. Η ήθική έπίδρασις αυτή του Βασιλέως πρέπει να άσκήται διά το κοινόν όφελος και κατά τρόπον πείθοντα περί της άγνότητος της προθέσεως. Δυσχερής επομένως άποβαίνει ή έντονος άσκησης της βασιλικής έπιρροής εις κράτος δημαγωγούμενον, και υπό του φόβου τούτου φαίνεται διαρκώς κατεχόμενος ο βασιλεύς Γεώργιος.

Ότω επί της πολιτικής σκηνης του νέου Κράτους δέν εμφανίζεται ως δρώσα δύναμις ή Βασιλεία. Ο άγών διεξάγεται μεταξύ των συμπαγών ομάδων του λαού, αι όποιαί αξιούν μεγαλύτερας ύπηρεσίας και παροχάς παρά του Κράτους και της ύπευθύνου άρχής έπιζητούσης, έν τώ μέτρω των υλικών δυνάμεων του Κράτους, την παροχήν αναλόγων προς όλους ύπη-

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗΝ ΤΩΝ ΓΑΜΩΝ ΤΟΥ

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ρεσιών και την έξασφάλισιν κατά γενικόν μέτρον καλλιτέρον συνθηκών εύζωίας. Το νέον Κράτος έξελίσσεται υπό την κρίσιν των συνησπισμένων ομάδων του λαού. Αί λαϊκάί τάξεις έπεβλήθησαν όχι μόνον εις τας χώρας της καθολικής ψηφοφορίας άλλ' ακόμη εις χώρας περιορισμένου δικαιώματος της ψήφου, όπως εις την Άγγλιαν. Έφ' όσον προχωρούμεν επί τούτου ή δύναμις του αριθμού επιβάλλεται εις τας κοινωνικάς και πολιτικάς διαμάχας. Πρό τινων αιώνων το κέντρον της βιούτης εύρισκετο εις το ποίον και όχι τον αριθμόν και άπομένει περιφανής άπόδειξις τούτου ή ύπεροχή ευαρίθμων Ελλήνων άπέναντι μυριάδων Περσών. Σήμερον την έπιβολήν άσκει ο αριθμός. Έξηγησιν του φαινομένου δίδει άφ' ένός ή προϊούσα άφομοίωσις, και συνεπώς το ισόδύναμον των άτόμων, και άφ' έτέρου ή μεθοδική όργάνωσις του συνεταιρισμού των. Το Κράτος έπικραίνει την δικαιοδοσίαν του και εύρύνει τα όρια της άποστολής του, εκ της ώθησεώς της διδομένης εκ των κάτωθεν, χωρίς τούτο να προσδέτη μείζονα βαρύτητα εις την άσκησην των νομίμων έξουσιών.

Οιαδήποτε βασιλική πρωτοβουλία πέραν των

τεθειμένων ορίων ήτο άποκλεισμένη. Πειραματικήν άπόδειξιν τούτου ειχεν ο βασιλεύς Γεώργιος εκ της αδυναμίας εις την όποιαν εύρισκοντο κραταιοί ήγεμόνες, μετά των όποιων ειχε δεσμόν στενής συγγενείας, όπως εις ώρας άπεγνωσμένων προσπαθειών παράσχωσι την συνδρομήν, την όποιαν δηγόρευε το άτομικόν φίλτρον.

Υπό τας ειδικάς αυτές περιστάσεις και συνθήκας και έντός τούτης γενικής άτμοσφαιρας διεήλθεν ή Βασιλεία Γεωργίου του Α'. Τούτο ένέπνευσε την φειδώ εις την άσκησην των βασιλικών προνομίων μέχρι τούτου σημείου, ώστε ή ίσχυρά εις την Βούλην Κυβερνήσις να μη έχη φραγμόν εις τας αξιώσεις της και εις εκείνας ακόμη, τας όποιας απέστεργεν ή συνέληξις του άπολύτως όρθού και δικαίου. Συνέβη έν τούτοις εις σπανίας περιστάσεις να έξέλθη ο Βασιλεύς της έπιφυλακτικότητός του. Ότω πρό είκοσιν ετών απέπεμψε Κυβέρνησιν διαθέτουσαν την πλειονοψηφίαν της Βουλής, άλλ' όταν εκάλεσεν εκείνους, εις τας ύποδείξεις των όποιων προσχωρήσας έφερε την κυβερνητικήν κρίσιν, προσέκρουσεν εις άρνησιν. Μετεμλήθη εκ των ύστερων και συνέβη τούτο δόσως ήθέλησε να

δράση αντιμετώπισης του ισχυρότερου κόμματος. Η προτοβουσία αυτή άπηται τον Ήγεμόνα μεγαλοφυᾶ πολιτικὸν ἄνδρα, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος τῆς συνειδήσεως τοῦ Βασιλέως ἀπέμενε ἡ πεποιθήσις ὅτι καὶ τοιοῦτος Ήγεμὸν θὰ ἀπετύγχανε πρὸ τῆς εὐκόλου διαβολῆς. Καὶ ἀνέμενε ἐκ τῶν κάτω ὅτι ἐθεώρει ἀδύνατον νὰ προέλθῃ ἐκ τῶν ἄνω. Τὸ ἀποτέλεσμα ἐν τούτοις εἶνε ὅτι ἐβασίλευσεν ἐπὶ πενήντα ἔτη ἄνευ περιπλοκῶν καὶ ἐσωτερικῶν συρράξεων, καίτοι τὰ κομματικὰ κἀθὲν εἰς τινὰς περιόδους εἶχον φθάσει εἰς σημεῖον ἀπειλητικῶν διὰ τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν. Καὶ ἐνῶ ἐπὶ τῆς βραχυτέρας Βασιλείας τοῦ Ὁθωνος ἐξαργύρησαν περὶ τὰς δέκα πέντε αἰματηραὶ ἐπαναστάσεις, ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Γεωργίου μία ἐπανάστασις, ἱκανὴ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν πλέον βαθύρριζον δυναστείαν, μόλις ἐκραγείσα, κατεστάλη μὲ τὸν ἠπιώτερον τρόπον, ὡς πανήγυρις, χάρις εἰς τὸ ἄκακον, τὸ διαλλακτικόν, τὸ πολιτικὸν πνεῦμα τοῦ βασιλέως Γεωργίου, σιγήσαντος πρὸ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ αὐτὸ τὸ πατρικὸν φιλίον. — Καὶ τέλος ἐπέζησε τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ὅποιον ἐπίστευε. —

Εἶχε σχηματίσει ἐδραιωμένας πεποιθήσεις περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ λαοῦ του. Κατὰ τὸ ἔτος 1896, δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐναρξεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, μετέβη ἐν συνοδείᾳ ὀψηλῶν ξένων εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐπισκευαζομένου Σταδίου. Εἰς τὴν ἐκδηλωθεῖσαν ἀπορίαν τῶν ξένων, ἐὰν εἰς τὸ ὑπάρχον χάος ἐντὸς τοῦ Σταδίου θὰ ἐπῆρχετο ἐντὸς δύο ἡμερῶν τακτοποιήσις διὰ τὴν κανονικὴν ἐναρξιν τῶν ἀγώνων, ὁ Βασιλεὺς παρετήρησεν ἀποφθεγματικῶς:

Αἱ σημαῖαι τῶν συνταγμάτων εἰς τὴν κηδεὶαν τοῦ Βασιλέως
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

— Χαρακτηριστικὸν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς εἶνε νὰ κάμῃ θαύματα τὴν τελευταίαν ὥραν.

Τὸ θαῦμα ἔγενε. Ἡ ἑλληνικὴ παράδοσις ἀνέζησε καὶ ὁ Βασιλεὺς διήλθε τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του εἰς πραγματικὴν ὁμοίωσαν περισσότερον πρὸς δραματισμόν. Ἐθνησκε μὲ τὴν συναίσθησιν τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἔργου ἐπάνω εἰς δάφνας, ποῦ ἔδραψε τὸ σιβαρὸν χέρι ἐνδόξου Υἱοῦ, εἰς εὐθανασίαν ποῦ θὰ ἐξῆλεον οἱ δίκαιοι πατριάρχαι τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ τῶν εὐγενῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἱπποτικῶν θρόνων. ***

Ἔργον τοῦ συγχρόνου χρονογράφου εἶνε νὰ συλλέξῃ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ γεγονότα καὶ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως Γεωργίου ὅλα τὰ μικρὰ πράγματα, τὰ ὅποια ὡς ὕλικόν εἶνε δυνατόν κατὰ τὴν σύγκρισιν, τὴν κατάταξιν, τὴν στάθμισιν, νὰ λάβουν τὰς διαστάσεις τεκμηρίων καὶ νὰ δώσουν τὴν λύσιν ἀποριῶν. Ἀλλ' ἡ ψυχογραφία τοῦ ἀτόμου ἀποβαίνει πολὺ

δυσκολωτέρα τῆς βιογραφίας τοῦ Ήγεμόνος. Ὅχι τόσον διότι τὸ ἄτομον εὐρίσκειται μακρότερον τῆς ἐρευνῆς καὶ τῆς δημοσιότητος, ἀλλὰ διότι εἶχεν ἀρτιότητα ὑπερτέραν τῆς κοινῆς ἀντιλήψεως.

Ὁ ἐξωτερικὸς τύπος παρουσίαζε τὴν πλαστικότητα συνδυασμένην πρὸς ἐρασίαν ἀπλότητα. Εἰς οὐδεμίαν στιγμὴν τῆς ζωῆς του ἐπῆρε τὴν πρὸ τοῦ φακοῦ τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς ψευδῆ καὶ συνεσφιγμένην στάσιν, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε παρουσίασε τὴν χαλαρότητα τοῦ ἀτημέλητου. Εἶχε ἔμφυτον τὴν συναίσθησιν τοῦ προσήκοντος μέτρου. Εἰς τοῦτο ὑπεβοήθει καὶ ἡ λεγυρότης τοῦ παραστήματος καὶ ἡ ἀνθησις τῆς υγιείας καὶ ἡ συμμετρία τῆς σωματικῆς διαπλάσεως. Ἐπὶ τοῦ ἵππου του, κατὰ τὴν στρατιωτικὴν παρέλασιν τῆς 25^{ης} Μαγτίου τοῦ περασμένου ἔτους, ἀνεγνωρίσθη ἀνυπέροβλος ἵππεύς, μὸδελον πολύτιμον διὰ τοὺς ἀνδριαντοποιούς, ὅσοι διψῶντες τὴν ὑπερτέραν ἐμπνεῦσιν θὰ ἀνεύρισον τὸν τύπον τῆς ἀληθοῦς γραμμῆς τῆς ζωῆς. Ἐσωτερικὴ ἀκτινοβολία τοῦ ἤθους συνεπλάι-

ρῶνε τὴν ἀβρότητα τοῦ παραστήματος. Καμία ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσις δὲν ἐμαρτύρει τὴν κυριαρχίαν τοῦ πάθους. Οἱ γλαυκοὶ ὀφθαλμοὶ κατώπριζον τὴν γαλήνην καὶ τὴν φιλοσοφικὴν ἐνατένισιν, καὶ εἰς ἐλαφρῶς ἰσχυροτέραν λάμψιν τὴν φιλοπαίμονα διάθεσιν καὶ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς. Ἐν μέσῳ τῶν πόλων τούτων τῆς ὑπετέρας πνευματικῆς οὐσίας καὶ τῆς καθημερινῆς καὶ εὐκόλου τέρψεως τῆς ζωῆς ἡρμόνισε τὸν βίον τοῦ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος. Ἡ αἰσθητικὴ του, ἐκλεπτυσμένη, ὑποκειμενικὴ ἐξ ἐνδιαθέτου ῥοπῆς πρὸς τὸ ὄραϊον ἐν διαρκεῖ ἐκδηλώσει, συνεκράτει τὸν Ήγεμόνα εἰς τὸ προσήκον μέτρον, ὑπερτέρον τοῦ πάθους, τῶν ἀποτόμων μεταπτώσεων καὶ τῶν ζωηρῶν ἐξωτερικεύσεων. Ὑπῆρξε φύσις ἐκλεκτοῦ συγχωροῦσα τὸ κακόν, ἀναζητοῦσα μὲ διονυσιακὴν καὶ ἀπολλώνιον ψυχὴν τὸ εὐφρόσυνον καὶ τὸ ὄραϊον. Τὸν ἀνόμασαν ἐρασιτέχνην εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς Βασιλικῆς ἐξουσίας ἦτο ἐρασιτέχνης εἰς πᾶσαν στιγμὴν τῆς ζωῆς του. Ἀλλ' ἐρασιτέχνης, ὄχι βεβαίως μὲ τὴν τρέχουσαν παρεφθαρμένην ἐννοιαν τῆς λέξεως, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀληθῆ σημασίαν τοῦ προαισθέντος ὑπὸ τῆς φύσεως δι' ὑπετέρου αἰσθηματος τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὄραϊου, ἐκδηλουμένου ἐντεῦθεν τῶν ὀρίων τοῦ ἡδονισμοῦ ἢ τῆς ὄραιοπαθείας.

Ἀλλ' ἡ φύσις ἢ αἰσθητικὴ, ἐὰν περιώριζε τὴν διείδασιν πρὸς τὴν ξηρὰν μελέτην, δὲν ἀπέκλειε τὴν θετικὴν κοίτην καὶ τὴν πρακτικὴν εὐδοκίμησιν. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἦτο ὁ μεθοδικώτερος καὶ ἐπιστημονικώτερος γαιοκτήμων τοῦ Βασιλείου του. Τὸ Τατόι θὰ παραμείνῃ ὡς ὑποδειγματικὴ, μὲ διοικητικὴν τάξιν κατὰ τὰς τελευταίας ἐπιστημονικὰς ὑποδείξεις, ἐκμετάλλευσίς τῆς γῆς.

Τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν ἰσορροπίαν τῶν πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν του δυνάμεων καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς φύσεως μὲ τὴν ὁποίαν ἐπροικίσθη ὁ Βασιλεὺς.

Ἡ τυφλὴ δύναμις τοῦ κακοῦ ἐκοψε ἀποτόμως καὶ προώρως τὸ νῆμα τῆς ἐκλεκτῆς αὐτῆς ζωῆς, εἰς στιγμὴν προσδίδουσαν μεγαλυτέραν τραγικότητα εἰς τὸ βίαιον καὶ παθητικὸν δράμα ποῦ ἐξετυλίχθη μίαν στιγμὴν ἐαρινῆς δείλης εἰς ἓνα δρόμον τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ βωβὴ νεκρικὴ πομπὴ τῆς μεταφορᾶς τοῦ Βασιλέως μὲ εὐάριθμον ἀκολουθίαν βασιλοπαίδων καὶ ὑπασπιστῶν τῶν ὁποίων τὰ πρόσωπα ἠλλοίωσεν σπαρακτικὴ ὁδὴν ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖον εἰς

τὸ Ἀνάκτορον τὴν ὥραν τοῦ λυκόφαιτος τῆς ἐπισύσης, εἶδε ἀναπαράστασιν βαγγερείου σκηνῆς πλήρους τραγικοῦ πάθους καὶ γραφικοῦ συμβολισμοῦ. Ὁ λαὸς ἐθρήνησε τὸν Βασιλέα του μὲ ἀληθῆ πόνον ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἀνησιχίαν διὰ τὴν ἐπαύριον. Ὅπισθεν τοῦ βασιλικοῦ φερέτρου ἐβάδιζε συγκερατῶν τὴν ὁδὴν του, εὐσταλῆς καὶ ἐπιβλητικός, μὲ ἐκφρασιν καταλαμπομένης διὰ σεμνοῦ φωτὸς ὑπεροχῆς, ὡς τὴν ἐνεφύσησεν ὁ Γύσης εἰς τὸν Ὀλυμπιονίκην του, ὁ νέος Βασιλεὺς, ἐνδοξος ἤδη, — ἔαρ νέων ἐλπίδων, ψυχῆ μακρονοῦ ἑλληνισμοῦ ἀναπηδήσασα ἀπὸ τὸ πολεμικὸν σάλπισμα.

Καλλιτέραν κληρονομίαν δὲν ἠδύνατο νὰ καταλίπῃ ὁ Βασιλεὺς θνήσκων εἰς τὸν ἀγαπητὸν λαόν Του.

Σ. ΛΟΒΕΡΑΟΣ

Ἡ σημαία τοῦ 8ου συντάγματος εἰς τὴν κηδεὶαν τοῦ Βασιλέως
Φωτογρ. Ε. Σανθοπούλου

ΠΑΛΗΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ — ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ Α'

Ολίγοι βασιλείς ανερχόμενοι τὸν θρόνον ἐχαιρετίσθησαν ἀπὸ τὸν λαὸν τῶν δικῶν, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος. Οἱ ὠραιότεροι πόθοι καὶ αἱ σεμνότεραι ἐλπίδες ἀπετέθησαν εἰς τὸν νεαρὸν πρίγκηπα. Ἡ ἀρμονικὴ λύρα τοῦ Μαρκοῦ, χορδισμένη εἰς τὸν ὑψηλὸν τόνον τῆς ἐθνικῆς συγκινήσεως, ἀπέδωκε θαυμασίας στροφάς, ὅταν κατὰ τὸ 1864 ὁ Γεώργιος ἐπεσκέφθη τὴν Κέρκυραν. Δημοσιεῖομεν τὰς χαρακτηριστικωτέρας:

Χαῖρε, ἀκριβέ! Σὰν ἄγγελος
Πᾶχει στή γῆ νὰ φέρῃ
Ὅσα ὁ Θεὸς τοῦ πρόσταξε
Μηνύματα ἰαροῦ
Ἐπάτησες τὰ μέρη
Ποῦ σ' ἔκραζαν θεοῦ.

Μὲ θάρρος ἀνοιχτόκαρδο
Στὴ δευτέρῃ πατρίδα
Καμμιά δὲ φέρνεις δύναμι
Ἀλλόφυλον στρατοῦ
Εἶναι δική σου ἀσπίδα
Ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ.

Στὸν ἐρχομὸ σου ἀγροῦκησε
Πῶς ξάφνου αὐτὴ ἀναβρῦζει,
Καὶ γύρω, ἀπὸ ταῖς ὄμορφαις
Τοῦ τόπου ἀκρογιαλαῖς
Τὰ πάντα πλημμυρίζει
Μὲ ἀκράτηταις φωναῖς!

Μὲ τέτοια ὄρμη χαρούμενη
Στὴ μιὰ μεριά, στὴν ἄλλη
Ἀθάνα πουλιὰ ποῦ μάργωσε
Τὸ δάκρυ τῆς νυχτὸς
Ὅταν ἡ ἀγῆ προβάλλει
Ἵμνολογοῦν τὸ φῶς.

Νὰ ἰδῇ καθένας χάρεται
Τὴν ἐθνική του ἰδέα,
Ποῦ σάρκα ἐπῆρε κ' ἔκαμε
Εἰκόνα τῆς ἀγῆ
Μίαν ὄψη τόσο νέα
Καὶ τόσο ἀγγελική.

Ὁ Μέγας, ποῦ κατέβαινε
Πολέμου ἀστροπελέκι
Στὰ βορεινὰ σου κύματα
Χτυπώντας τὸν ἔχθρο,
Κρυφὰ σὲ παραστῆκει
Μὲ βλέμμα φλογερό!

¹ Χριστιανὸς Δ' βασιλεὺς τῆς Δανίας, περίφημος γιὰ τὰ ναυτικά του ἀνδραγαθήματα.

Σὰν τί χαρὰ τὸ πνεῦμα του
Μὲ μίας θῆ συνεισέταξη
Τὴν ὥρα ποῦ, ξετρέχοντας
Τὰ τούρκικα πανιά,
Στὸν κάμπο τοῦ Κανάρη
Θὰ ὀρμήσης τολμηρά!

Ὅταν μακρὸς ἀντίλαλος
Πολέμου ὀλεθροφόρου
Ἀπὸ τὴ μαύρη Ἡπειρὸ
Καὶ Θεσσαλία χυθῆ
Στὴν ἀκρὴ τοῦ Βοσπόρου
Στοῦ πόθου μας τὴ γῆ!

Ὁ! πότε, πότε, ἀδέωντας
Τοῦ Ἀγαρηνοῦ τὸν τρόμο,
Θὲ νάβγη ὀλόρθο φάντασμα
Μὲ σκῆπτρο καὶ σπαθί
Τὸ νέο του κληρονόμο
Νὰ προσκαλέσῃ ἐκεῖ!

Τώρα σιγάει. Στὸν Ἰσκιο σου,
Βασιλικὸ κλωνάρι,
Ἄς ξαναγύρουν ἀφοβα
Ἡ Τέχναις, ποῦ ἀγαποῦν
Βαλμένο στὸ θηκάρι
Τὸ ξίφος νὰ θωροῦν.

Τὴν ὥρα ποῦ πρωτόοχιζες
Τ' ὠραίου νησιοῦ τὸ κύμα
Φωνὴ θὰ σοῦπε ἀντίμακρα
Συρμένη ἀπ' τὸ γιαλό:
Στάσου! θὰ ἰδῆς τὸ μνημα
Τοῦ Κυβερνήτη ἐδῶ. —

Σύρε γοργὰ καὶ ἀσπάσου το
Σὰ θεῖο προσκυνητάρι
Πῆς τῆς Ἑλλάδας ἰδῶμα,
Καὶ ἀπὸ βαθειὰ θ' ἀκούς
Τὸ θαυμαστὸ λιθάρι
Νὰ ἠχολογῆ χρησιμούς.

Μὲ σέβας τότε ἀπλόνοντας
Τ' ἀγνό σου χέρι ἀπάνω,
Ὅρκισοῦ, ὡς νάχες μάρτυρα
Τὸν ἐνδοξο νεκρό:
Θὰ ζῆσω, θὰ πεθάνω
Σὰν Ἕλληνας κ' ἐγώ!

Καὶ ἀλήθεια. Ὁ ὄρκος, τὸν ὁποῖον ἔθεσαν ὁ ποιητὴς εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Βασιλέως ἐξεπληρώθη. Ὁ Γεώργιος Α' ἔζησε καὶ ἀπέθανε σὰν Ἕλληνας.

« Πονῶ τὸν πόνον δλοκλήρου τοῦ Ἔθνους »

Σάββατο Π. Ροῦμπου

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ

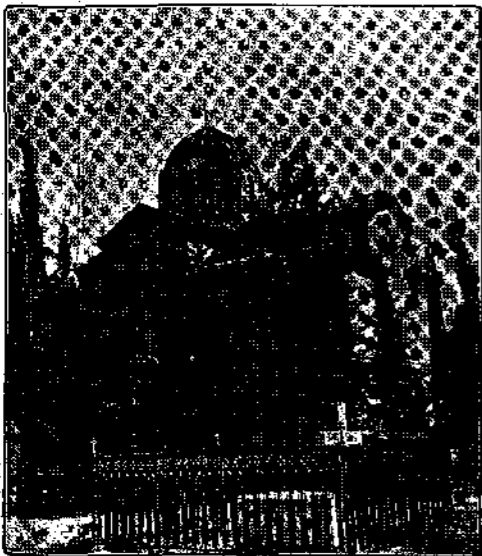
Το απόγευμα της 5ης Μαρτίου, άκριβως εις τας 5 και 1/2 μ. μ. εδολοφονήθη εις την Θεσσαλονίκην ο Βασιλεύς Γεώργιος. Η άδικος βασιλοκτονία συνετέλεσθη ως εξής:

Ο Άναξ, συνοδευόμενος υπό του ύπασπιστού του κ. Φραγκούδη, είχαν εξέλθει εις τόν συνηθισμένον απογευματινόν του περίπατον. Ήτον ευδιάθετος και όμιλών προς τόν ύπασπιστήν του εξέφραζε ζωηράν χαράν διά την πτώσιν των Ίωαννίνων ή όποία, καθώς έλεγεν, άποτελεί ένα νέον μέγαν θρίαμβον των έλληνικών όπλων. Τήν αυτήν εδδιαθέσιαν έδεικνυεν ο Βασιλεύς όταν μετά μίαν ώραν περίπατον ήρχισεν έπιστρέφων μετά του ίδιου ύπασπιστού του εις τά άνάκτορα.

Τήν ώραν που διήρχετο πρό του Λευκού Πύργου, έπλησίασε τό πλήθος που περιστοιχίζε πυκνόν την παιανίζουσαν μουσικήν, άνεμύθη με τους πολιτας και δημοκρατικώτατος καθώς ήτο πάντοτε, συνώμιλησε με τους ανθρώπους του λαού. Οι θεαταί, μόλις τόν άντελήθησαν, παρμέριζαν διά να περάσω. Απεμακρύνθη χαιρτών και άρχισε βιάζων άργά άργά προς τά άνάκτορα. Μόλις όμως εισήρχετο μετά του ύπασπιστού του εις την διωσταύρωσιν των όδών Άγίας Τριάδος και Έξοχής, ο δολοφόνος, κρυμμένος όπισω από την γωνίαν, έκρόβαλε, και από άποστάσεως δύο μέτρων τόν έπιυροβόλησε δις με μαυροβουνιακόν περίστροφόν.

Ο Βασιλεύς τραυματισθείς έπεσε παρά την τράπεζαν του γωνιαίου παντοπωλείου, ο καταστηματαρχης του όποιου σπύσας τόν ήμιανήγειρεν. Χώρις να ειπή λέξιν μετεφέρθη εις τό Θεαγένειον Νοσοκομείον, φερόμενος εις τας άγκάλας τεσσάρων στρατιωτών, ένός εκ των όποιων έσφιξε τό χέρι εις ένδειξιν εγγνωμοσύνης. Έπειτα έξέλυνεσεν ήσυχως.

Αί έφημερίδες είναι γεμάται από ανέκδοτα του άδικο

Τό βασιλικόν μουσάλειον εις τό Τατόι

κοθανάτου Βασιλέως. Μερικά από αυτά, τά χαρακτηριστικώτερα, γοργαί γραμμάι, που μάς δίνουν ένα άφελές σκίτσο του, αξίζει ν' αναδημοσιευθοϋν.

Τήν μεσημβριάν της ήμέρας της δολοφονίας του έπρογευμάτισε μετά του έν Θεσσαλονίκη κυβερνητικού έπιτρόπου των σιδηροδρόμων της Μακεδονίας κ. Διαμαντιδή. Ήτον όμιλητικός, φαιδρός και αισιόδοξος καθ' όλην την διάρκεια του γεύματος. Κατά την συνωμιλίαν του μετά του κ. Διαμαντιδή άνεμύθησθη και των ναυμαχιών του έλληνικού στόλου πρό του Έλλησπόντου, προσθέσας με ύπερηφάνειαν:

— Έγώ έπρεπε κατά την ναυμαχίαν του στόλου μας, να εύρισκόμουν επί της γεφύρας του «Άβέρωφ». Δέν θα ύπήρχε δι' έμέ ετυχεστέρα στιγμή, διότι έζησα από μικρό παιδι στην θάλασσα.

Ο κ. Διαμαντιδης, άπαντών τότε προς τόν Βασιλέα ειπε:

— Σας θαυμάζομεν, Μεγαλειότατε, διά τό προσωπικόν θάρρος σας, αλλά σας θέλομεν μακράν των κινδύνων.

Και ο Βασιλεύς γελών:

— Μή φοβείσθε, ειπε. Έμένα δέν με θίγουν αί σφαίραι.

Ήτο μοιρολάτρης. Ένόμιζεν ότι, όπως εάν είναι προορισμένος να ζήση, τίποτε φονικόν δέν τόν θίγει, έτσι και άν του μέλλεται ν' αποθάνη, κανείς δέν ήμπορεί τόν σώση.

Είς τόν Πάολο τόν αστυνομικόν, εις τόν όποιον ή Γαλλική Κυβέρνησις ειχεν έμπιστευθή την έπαγρύπνησιν επί της ασφαλείας του, ο Βασιλεύς Γεώργιος ειπε κάποτε:

— Είμαι μοιρολάτρης. Όταν έλθη ή ώρα μου, ούτε σεις, ούτε έγώ θα ήμπορέσωμε να κάνωμε τίποτε. Πρό τινων ετών έγύριζα ένα δειλινό από τό Φάληρο με την κόρη μου. Είμεθα στ' άμάξι χωρίς συνοδείαν. Αίφνης, στρέψας την κεφαλήν κατά τύχην, βλέπω επί της όδου δύο ντουφέκια να σημαδεύουν κατ' έπάνω μας. Διά μίας δρονώμοναι και ένστικτως θέτω τόν έαυτόν μου έμπρός από την κόρη μου. Τά ντουφέκια μάς έσκόπευαν διαρκώς. «Πάαι, δέ γλυτώνω ειπα». Και ξεράτε τί έκαμα; Άρχισα να μετράω δυνατά ένα, δύο, τρία... Στο τέσσερα έξεπυροκορήσαν. Έκλεισα τά μάτια, οι σφαίρες ξεσφύριζαν εις τ' αυτιά μου...»

Δύο από τας κυριώτερας γραμμάς του χαρακτήρος του Γεωργίου, ήτον ή άφέλεια και ή παιδική καλωσύνη. Εις ένα Έλβετικό χωριό κάποτε με μεγάλην εύχαρίστησιν έλαβε μέρος εις τά παιχνίδια μιάς συντροφιάς παιδιών. Εις μίαν γερμανικήν κωμόπολιν έξ άλλου κινδυνεύσας ο ίδιος, έσωσε μίαν γριαιαν από του να πνιγθί. Οι οικελοι της διά να εκδηλώσουν την εγγνωμοσύνην των τόν εκάλεσαν στο τραπέζι τους και ο Βασιλεύς έδέχθη και έδειπνησεν άπλούστατα μαζί με τους πτωχούς χωρικούς.

Ένα χιρτωμένον ανέκδοτον του Γεωργίου διηγείται ή «Πέλ-Μέλ-Γκαζέτ» του Λονδίνου. Τό παραλαμβάνει εκ του ήμερολογίου του Έρρίκου Γκρεβίλ, εις τόν όποιον τό διηγήθη πάλιν ή Δούκισσα του Καίμπρις:

«Μετά την εκλογήν του ως Βασιλέως, ο Γεώργιος ειχε μεταβή εις Πετρούπολιν» έκεί ο Αυτοκράτωρ της Ρωσίας του ειπεν, ότι ή μόνη συμβουλή, που ειχε να του δώση, είναι να φυλάττεται πάντοτε από τας δολοπλοκίας της Γαλλίας και της Άγγλίας εν Έλλάδι.

«Από την Πετρούπολιν ο νεαρός Βασιλεύς μετέβη εις Λονδίνον. Έκεί ο Τζόν Ρώσσελ του ειπεν, ότι ή μόνη του σύστασις, ως φίλου της Μεγαλειότητός του και της Έλλάδος, είναι να φυλάσσεται από τας δολοπλοκίας της Ρωσίας.

«Από την άγγλικήν μητρόπολιν ο Βασιλεύς Γεώργιος μετέβη εις Παρισίους, όπου ο Αυτοκράτωρ τόν

Είχεν ακόμη άπειρον στοργήν, σχεδόν πάθος προς την γήν και τά προϊόντα της. Διά να κοπή ένα δένδρον από τό Τατόι, έπρεπε να ζητηθί ή συγκατάθεσις του. Και άφοϋ εκόπητο, έπρεπε πάλιν να τό ιδίη, να τό έξετάσση, να πεισθί ότι ήτο καιρός να κοπή.

Εις τόν βασιλικόν κήπον όπου έπερνούσε ώρας δλοκλήρους, όχι μόνον έγνώριζεν όλα τά φυτά, τά άνθη, τά δένδρα του, αλλά και τά ήγάτα όλα και ειχε και προτιμήσεις. Οι κηπουροί του δείχνουν ακόμη ένα φούνικα, τόν όποιον έσωσεν από τόν μαρσμον ή επίμονος άγάπη και ή διαρκής μέριμνα του Βασιλέως.

ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ ΤΗΣ ΔΕΚΕΛΕΙΑΣ ΟΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΜΟΥΣΑΛΕΙΟΝ

επιλοξένησεν εις τ' άνάκτορα του Κεραμεικού. Τον περιποιήθη πολύ και κατά την ήμέραν της αναχωρήσεώς του του ειπεν έμπιστευτικώς: «Να φυλάττεσθε από τας δολοπλοκίας της Ρωσίας και της Άγγλίας».

«Και ο νεαρός Βασιλεύς κατά πολύ σοφώτερος και γνωρίζων πλέον από που ώφειλεν εκάστοτε να φυλάττεται, έπαγήληθεν εις την νέαν του πατρίδα».

Αι καλλοναί της έλληνικής φύσεως τόν ένθουσίαζαν. Και εις Έλληνας και εις ξένους δέν παρέλειπε να έξημνή την εθμοφιλίαν της χώρας του. Έγνώριζεν άλλωστε όλας τας γωνίας της, όσον κανείς Έλλην. Έκατοντάκις τουλάχιστον ειχεν έπισκευθί τας έλληνικάς επαρχίας, πρό όλίγου δε εύρισκόμενος εις την ξένην τας έξεθειάζε ως μοναδικάς προς Εθρωπαίους δημοσιογράφους. Τελευταίως ειχε γοητεύσει διά τών λόγων του τόν μεγάλον Ροντέν, τόν όποιον μάλιστα ειχε προσκαλέσει να μείνη επί μακρόν εις την Έλλάδα και να τόν φιλοξενήση εις τ' άνάκτορα.

Οι τύποι εις όλα, άλλ' ιδιαίτερος εις τας μακράς θρησκευτικάς τελετάς, ήσαν ο επιάλτης του. Όταν εύρισκετο εις αττάς έδυνασασχέτι διά τας μακράς ψαλμωδίας και χρονοτριβάς και έλεγε μορφαίων:

— Ειπέτε στους παπάδες να ξεμπερδεύουν γρήγορα.

Υπήρχον μολαταύτα και τύποι τους όποιους έσέβετο βαθέως. Χαρακτηριστικόν είναι τό έπεισόδιον της σημαίας του 12ου Συντάγματος. Ο Βασιλεύς ειχε μεταβή εις Πάτρας και παρεδωκεν έπισήμως εις τό 12ον Σύνταγμα την σημαίαν του που τόσον έτιμησε και έδόξασε κατά τόν τελευταίον πόλεμον.

Ένα πρωί κατερχόμενος ο Βασιλεύς του μεγάρου του κ. Φραγκοπούλου όπου έφιλοξενείτο, ειδεν διπασθεν της θύρας της εισόδου τοποθετημένη την σημαίαν άγανακτήσας δι' αυτό, έκαμε παρατηρήσεις προς τόν αξιωματικόν της φρουράς, ειπών, ότι ή θεός της σημαίας δέν ήτο πίσω από την πόρτα. Και συγχρόνως έλαβε μόνος την σημαίαν και την μετέφερεν εις την αίθουσάν του, τοποθετήσας αυτήν εις περιβλεπτον

θέσει. Όταν την επαύριον επρόκειτο ν' αναχωρήσει ο Βασιλεύς, ο αξιωματικός απέστειλεν ένα δεκανέα όπως παραλάβη εκ της Βασιλικής αιδούσης την σημαίαν.

— Τι θέλεις; ήρώτησεν ο Βασιλεύς.

— Ήλθον νά παραλάβω την σημαίαν, Μεγαλειότητε.

— Η σημαία δέν παραλαμβάνεται με ένα δεκανέα. Πήγαινε νά ειδοποιήσης τόν αξιωματικόν σου νά έλθη με τούς ύπαξιωματικούς και τρεις στρατιώτας νά παραλάβουν την σημαίαν.

Η διαταγή εξετελέσθη κατά γράμμα. Ο Βασιλεύς μάλιστα, πριν παραδώση την σημαίαν εις την τιμητικήν φρουράν της, έβαλε τά γάντια του έφορες τόν πύλον του Ναυάρχου και όταν ο σημαιοφόρος αξιω-

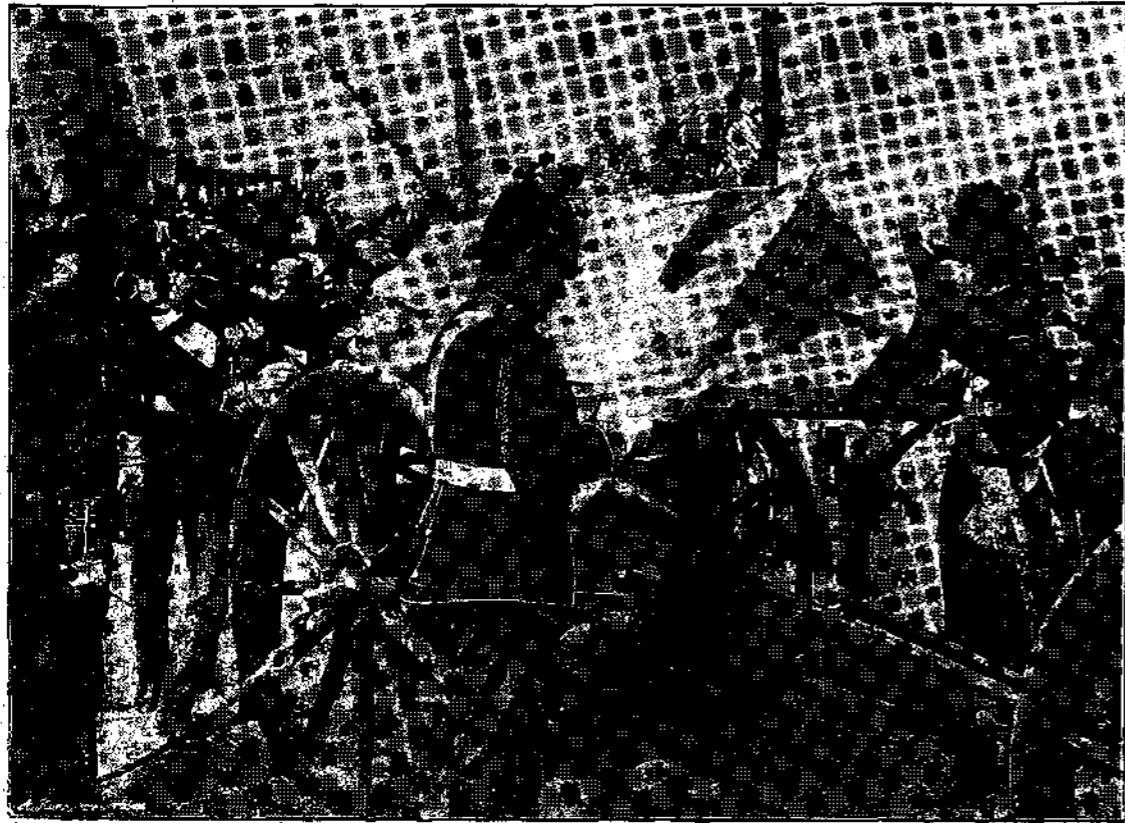
ματικός παρέλαβε την σημαίαν, έστάθη εις προσοχήν και έχαιρέτισεν αυτήν στρατιωτικώς.

Η συμβουλή του προς όλους όσοι ήρχοντο εις συμπεροντολογικάς σχέσεις μαζί του ήτον ή αυτή πάντοτε: — Νά κάνης οικονομία και νά κυντάξης τó σπύτι σου νά μήν τού λείπη τίποτε.

Όταν δέ έμαθε κάποτε ότι γηραιός ανατορικός θεράπων, αποχωρήσας της ύπηρεσίας ήγόρασεν από τās οικονομίας του ένα σπιτάκι, αλλά έμεινε και ένα μικρόν χρέος, τόν εκάλεσε και άφοϋ τόν συνεχάρη τού έλτε:

— Τό χρέος σου τό πληρώνω εγώ για νά έχης τό σπύτι σου έντελώς δικό σου.

**

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΕΣ ΔΙΕΥΘΕΤΟΥΝ ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΦΕΡΕΤΡΟΝ ΕΠΑΝΘ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΙΑΛΙΒΑΝΤΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

— ΣΚΙΤΣΟ —

Πόσα όνόματα δέν έδόθησαν εις τόν νέον Βασιλέα. Εάν επρόκειτο κάποτε νά συλλεχθούν, ή ύπομονή του μακαρίτου Κουμανούδη, τού ύπομονητικωτάτου έντομολόγου εις τό περιβόλι της νεοελληνικής, θά ήτον, ύποθέτω, πλέον από ανεπαρκής. Διότι δέν ύπάρχει κοσμητικόν γεμάτον από λάμποντα τριτίρια ή και άερα καθαρόν πού νά μήν εκρεμάσθη εις τά στήθη του βασιλέως Κωνσταντίνου. Τόν είπαν Έλευθερωτήν, τόν είπαν Στρατηλάτην, Μακεδονικόν, Κεραυνόν, όπως άλλοτε τόν είχαν είλη Έπίμονον, Αύταρχικόν κλπ. Εις κάποιαν φδήν μάλιστα, πολύ μεγάλην εις μήκος, γραφείσαν, νομίζω, μετά την μάχην τών Γιαντισών, έδιδετο εις τόν τότε Διάδοχον έν τρομερόν όνομα. Ο ποιητής θαυμάζων τά έργα του τόν άπεκάλει Θηρίον. Πιθανώς όμως νά επρόκειτο και περι ανάγκης της όμοιοκαταληξίας. Όπωςδήποτε άπομένει γεγονός, ότι όλοι, καθώς συμβαίνει πάντοτε, έλησμόνησαν νά μās είπουν τί είναι επί τέλους ο νέος Βασιλεύς, και ποία είναι άν όχι τά κότταρα τουλάχιστον όμως τά κυριώτερα μέλη του θαυμασίου όργανισμού πού έτέθη από προχθές εις την κορυφήν του Έθνους.

Όραίοι μακρινοί καιροί. Οι Βασιλείς τότε κατέβαιναν εις την αγοράν, άνεμινύοντο όσον παίρνει με τόν λαόν των, αντίλλασσαν σκέψεις και χειρονομίας μαζί του, έπαιζαν, έγελούσαν, έσυζητούσαν. Σήμερον κάτι παρόμοιον θά ήτο αρκετά επικίνδυνον. Όσάκις μέσα εις τό πλήθος δέν ευρεθή ο αναρχικός, θά παραμονεύη από κάπου όρθάνοικτο τό μάτι της φωτογραφικής μηχανής. Και πρέπει νά όμολογήσωμεν ότι εις την εποχήν μας, πού ο σεβασμός ύποκλίνεται μόνον εμπρός εις τό άγνωστον και τό μισοκρυμμένον, δέν θά ήτο καθόλου ευχάριστος, ούτε διά την Βασιλείαν, ούτε και διά τούς ύπηκόους μία φωτογραφία, όπου ο δάκτυλος του εμπόρου της αγοράς φλωραει προς τόν Μεγαλειότατον. Κατ' αυτόν τόν τρόπον ύπάρχουν σήμερον λαοί, οι όποιοι γνωρίζουν περι τών Βασιλέων των, όσα και περι Θεού. Ο ελληνικός λαός δέν εύρίσκειται ευτυχώς μεταξύ αυτών. Η άγάπη πού έδώ αναβαίνει εκ τών κάτω προς την Βασιλείαν, αναγκάζει και την τελευταίαν νά μη μένη κλεισμένη εις τά βάθη τών σκιερών Ανακτόρων. Περνά συχνά τούς σιωπηλούς δια-

δρόμους «διαβαίνει σάλες ίσκιερές και μαρμαρένιες σάλες» άφίνει όπισω της τ' Ανάκτορα και έρχεται νά ζήση, ν' αναπνεύση, νά κινηθή εις τόν γλυκύτατον αϊθέρα της λαϊκής άγάπης. Έτσι δέν έλειψαν ποτέ οι ευκαιρίαί διά ν' άρκπάξη τό μάτι μας τās πλέον ζωηράς γραμμάς πού χαράσσονται κάτω από την βασιλικήν πορφύραν. Ο βασιλεύς Κωνσταντίνος, άγαλμα του Πραξιτέλους, πού πριν ύψωθή εις τόν ελληνικόν Θρόνον, είχε στηθή πανύψηλον επάνω εις την λαϊκήν συνείδησιν, ευρέθη συχνότερα εις τό μέσον μας. Ίσχυρός, όρθός, στηριζόμενος καλά εις τούς πόδας του, δέν εκροβήθη ποτέ μήπως γείρωμεν επάνω του, ή μήπως γείρη επάνω μας. Μία ειλκιονής αυτοπεποίθησις του ένέπνευσε πάντοτε θάρρος πρό του δημοσίου. Ο ζωγράφος, πού θά ήθελε νά μās δώση ένα άληθινόν πορτραϊτον του χωρίς νά σπαταλήση άνατίως τά χρώματα της κασετίνας του, θά ήμπορούσε, πιστεύω, νά τόν ζωγραφίση έτσι: Ένας κορμός ύψηλός, πλατύς, καλοδεμένος. Πρόσωπον και μέτωπον όλοφώτεινα. Δύο μάτια, άληθινά κομματάκια γαλανού ουρανού άττικής διανγείας. Κάτι όμοιον εις ύψος, πλατύς, όρθότητα, διαύγειαν, είναι και τό έσωτερικόν του Κωνσταντίνου. Είναι ειλκιονής και άφελής. Ότι σκέπτεται τό λέγει, είτε θωπεία είναι, είτε βόμβα. Εις κάποια μεγάλα γυμνάσια, διηγοούνται, έπήνεσεν άπροκαλύπτως ένα κατώτερον αξιωματικόν. Εις τά αυτά γυμνάσια έδοκεν ένα όραϊον στρατιωτικόν μάθημα εις κάποιον άνθυπολοχαγόν, πού τά είχε κάμει θάλασσα:

— Σύμφημι, Ύψηλότατε, άπήνησεν ο παρατηρητής.

Και ο τότε Διάδοχος, άντι κάθε άλλης άπαντήσεως, ύψωσεν όλιγον τόν ένα ώμον, έγέμισε τό στόμα γέλιο και ειρωνίαν και είπε:

— Πού τό πέτυχες αυτό τό σύμφημι, κού άνθυπολοχαγέ;

Εις τά ίδια τέλος γυμνάσια έρριψε την γεμάτην από ειλκιονείαν και ψυχολογίαν βόμβαν, ότι τό ελάττωμα πού παρετήρη κυρίως εις τās στρατιωτικάς κινήσεις ήτον ή «όκηρία σκέψης». Τι έγινε μετά ταύτα δέν ένθυμώμαι. Πιστεύω όμως ότι εις τά θαυμάσια εκείνα χρόνια και έξω του κόσμου τών σπαθίων και τών χρυσών γαλονίων, ύπηρεχεν ευρυτάτη περιφέρεια διά νά εκραγή δικαιοτάτα παρομοία βάμβα. Τό είδαμεν άργότερα.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΣΟΦΙΑ

Ποσώς όμως ως μη νομίσω κανείς ότι τα λόγια αυτά πέφτουν εις η και ως έτυχε από το στόμα του. Η σκέψις του και η κρίσις, μηχαναί λειτουργούσαι θιαυμασίως έπειτα από πολυειδή και βαθείαν μελέτην και πείραν όχι όλίγων χρόνων, διωλίζον προηγουμένως με περισσήν επιμέλειαν κάθε λόγον που βγαίνει διαυγής από το βασιλικόν στόμα. Και αυτό ακριβώς έδωκεν άφορμήν εις έν έν από τα έπίθετα, που του έχαρίσθη κάποτε. Τόν είπαν έλίμονον. Άλλά τα πράγματα έχουν πολύ διαφορετικά. Άφού συζητήση, εξετάση, λεπτολογήση, πεισθή, μετά ταύτα, όπως είναι φυσικόν, έπιμένει. Το ίδιον μέτρον έχει διά τα πράγματα, το ίδιον και διά τα πρόσωπα. Δι' αυτόν όλοι οι άνθρωποι είναι άγραφα και καθαρά χαρτιά μέχρι της στιγμής που θα δοθή ή ευκαιρία να χαραχθούν επάνω των μερικά άδραϊ γραμμά. Έκτοτε τους γνωρίζει και τους εκτιμά πολύ καλά:

Η φωνή σου βροντή κ' εκαιε σά φλόγα
Τους πονηρούς — μά τους καλούς εύλόγα.

Αυτό συμβαίνει συνήθως εις τας εκτιμήσεις του. Κάτι το άπόλυτον τας ρυθμίζει: «Αυτός είναι καλός» λέγει διά τόν ένα, «Αυτός δέν είναι» διά τόν άλλον. Και ο τελευταίος είναι ως να μην ύπάρχη πλέον δι' αυτόν. Όσοι τόν έπιλησίσασαν το άντελήφθησαν. Πρέπει να τους εβρη κάτι τέλειον διά να τους κρατήση πλησίον του. Μίαν τελείαν μάθησιν, μίαν καλωσύνην, μίαν εύγένειαν, ένα ίπποτισμόν, ό,τι δήποτε. Κατ' αυτόν τόν τρόπον άνθρωποι, οι όποιοι δέν κάμνουν την μεγαλυτέραν έντύπωσιν εις τα μάτια των πολλών, εκέρδισαν την εκτίμησιν του και θα την έχουν έως ότου χάσουν το «κάτι» εκείνο που τους ηύρεν. Έν τή μεταξύ τα διαυγή και βαθεία μάτια του, που μέσα εις όλόκληρον στρατιωτικήν παράταξιν ήμπορούν ν' άρπάξουν το άγνάριστο κομμάτι του στρατιώτου, εύρίσκονται διαρκώς κερφωμένα επάνω των.

Μία εικών όμως δέν είναι ποτέ τελεία, όταν γεμίζει από ωραίας αλλά δυσκάμπτους εύθείας. Και εις την σύνθεσιν του Κωνσταντίνου ύπάρχουν χαριτωμένα και θελκτικά καμπύλαι. Ο πανύψιμος και τεράγιωνος άνδρας έχει στιγμάς—και αυτές είναι παρά πολλές—που χαμηλώνει, χαμηλώνει, συγκεντρώνεται και αϊφνιδίως παρουσιάζεται αγαθόν παιδί. Είναι φυσικά αισθηματικός. Η μόρφωσις όμως και η παιδεία είχαν θαυμάσια άποτελέσματα εις το αισθημά του. Το έλέπυναν, το έμεγάλωσαν, το άπλωσαν ώσαν αγαλήν που μπορεί να χωρέση τα αισθημάτα όλοκλήρου λαού. Εις τα στήθη του και

από άνατροφήν και από άτομικήν μελέτην κλείνει εις όλον το πλάτος και το βάθος της την ελληνικήν ιδέαν. Γνωρίζει τας σελίδας της Βυζαντινής ιστορίας πολύ περισσότερο από πολλά γεγονότα της σημερινής, και άν κάποτε διηγηθή κάτι από αυτές, του δίδει τόσον χρώμα και ζωήν, που νομίζει κανείς πως το έζησεν ο ίδιος. Εις τα 1909 όταν εύλαβής προσκνητής μετέβη εις τόν Μυστρον, ο έπίσκοπος Σπάρτης έτέλεσε δοξολογίαν εις τόν ναόν του Αγίου Δημητρίου, όπου εκκλησιάζετο πρό αιώνων και ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος. Ο ιεράρχης εις σεμνήν άποστροφήν του προς τόν προσκνητήν Διάδοχον έτόνισεν ότι είναι ο δεύτερος Κωνσταντίνος μετά τόν Μαρμαρωμένον Βασιλέα, που ύμνολογείται κάτω από τους θόλους του αγίου Δημητρίου. Ο Κωνσταντίνος έγονυπέτησε και οι όλίγοι μάρτυρες της μυσταγωγίας εκείνης είδαν εις το χλωμόν φώς της κανδήλας τα μάτια του υγρά από δάκρυα...

Δέν τόν έμνημώνουν όμως όλιγώτερον και τα σημερινά αισθήματα του λαού του. Γνωρίζει τα Δημοτικά τραγούδια, παρακολουθεί τους συγχρόνους ποιητάς και η εξέλιξις της Ελληνικής τέχνης τόν ενδιαφέρει γενικώς. Όταν νικητής εις την Μακεδονίαν έπήγαινε να γίνη και έλευθερωτής εις την Ήπειρον, εις την «Αμφιροίτην», μαζί με τους άλλους επισήμους εύρισκετο και ο Μάνος. Ο πολεμιστής ποιητής, ένθουσιασθείς εις μίαν στιγμήν, άπηγγειλεν ένα χωρών από την μετάφρασιν του της «Αντιγόνης». Ο Κωνσταντίνος ήτον ο πρώτος που χειροκρότησε με ζωηρότητα. Διότι τα αισθημάτα του άγκαλιάζουν το γλωσσικόν αισθημα του λαού του.

— Σας άρέσει ή δημοτική; τόν ήρώτησαν κάποτε.

— Είμαι Ρωμής, ήτον ή άπάντησις του. Πώς μπορεί να μη μου άρέση ή γλώσσα που μιλεί ο λαός μας; Και αυτό το εκδηλώνει περισσότερο όταν όμιλεί. Η όμιλία του γοργή και τονισμένη, δέν χύνεται ποτέ εις της φόρμες της νεκράς έπισημότητος και συχνά διακόσμεϊται από το ελληνικώτατον «βρέ άδελφέ». «Η γυναικα μου, τα παιδιά μου, το σπίτι μου» είναι αι συχνότεροι έκφράσεις του.

Έκει όμως που φαίνεται ζωηρά ή ωραία άφέλεια της ψυχής του, είναι όταν εύρίσκεται εμπρός εις τόν φωτογραφικόν φακόν. Δέν θα ιδήτε ποτέ άσχημην φωτογραφίαν του. Είναι ή άδυναμία του. Όσον δυσάρεστον στιγμήν και άν περνά, μόλις διακρίνει άπέναντί του άνοικτόν τόν φακόν της φωτογραφικής μηχανής, δέν άντέχει εις τόν πειρασμόν. Γαληνεύει και χαμο-

γελά. Ένθυμούμαι ότι εις τα γυμνάσια που προηγήθησαν του πολέμου, παρακολουθεί μίαν ήμέραν από την κορυφή ενός λόφου την ψευδομάχην που εξέλισσετο εις την πεδιάδα. Κάποιος φωτογράφος άναρρήχθη έως εκεί επάνω, έστησε την μηχανήν άπέναντί του και ήτοιμάσθη ν' άρπάξη μίαν φωτογραφίαν:

— Αϊ! Στάσου... έφώναξε ο Κωνσταντίνος. Έδιόρθωσε όλίγον το πιλάκιόν του, ώρθωσε το σώμα του και έστράφη προς τόν φωτογράφον:

— Τώρα τελείωνε, είπε. Πρόσεξε όμως να μη με βγάλης άσχημο...

Οι λόγοι του έχουν πάντοτε την ποιητικήν αυτήν άφέλεια. Εις μίαν συζήτησιν διά την Θεσσαλονίκην ένας από τους πρίγκηπας έλεγε πως δέν του άρέσει ως πόλις. Άλλος επέμεινε ότι είναι ωραία. Η κ. Θάλεια Φλωρά-Καρα-

βία, ή ζωγράφος που παρακολούθησε την εκστρατείαν, έστράφη προς τόν Κωνσταντίνον:

— Εις σας, Ύψηλότατε, ήρώτησε, σας άρέσει ή Θεσσαλονίκη;

— Μου άρέσει γιατί έγώ την πήρα, άπήντησεν ο Στρατηλάτης.

Τα βασιλόπουλα των λαϊκών θούλων δέν θα μιλούσαν όλιγώτερον υπερέφανα διά την κατάκτησιν των.

Άλλ' αυτές είναι αι πλέον χτυπητές γραμμές της μορφής που πλαισιώνεται σήμερα εις το χρυσάφι και την κορφύραν του ελληνικού θρόνου. Άν την συμπληρώνουν και άλλες γραμμές και χρώματα—και θα την συμπληρώνουν βέβαια—είναι τόσες χιλιάδες τα μάτια που στρέφονται μ' εύλάβειαν και άπροσίωσιν προς αυτήν, ώστε θα εύρεθούν άρεκτά να τα διακρίνουν. Γιατί λοιπόν να στερηθούν μίαν εύτυχίαν;

Γ. ΓΑΛΗΝΟΣ

ΝΕΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ—ΓΕΝΙΤΣΑ

Μία από τας τελευταίας μεσημβρινάς ύπωρείας του όρους Παϊκου άπλώνεται ήρεμα προς τόν άτελείωτον κάμπον, προς την βαλτώδη άπέραντον έκτασιν, που ποτίζεται από τα νερά του λιμνοποτάμου Λουδίου, του Τουρκικού Καρα-Άσμάκ.

Εις τα πλάγια της ύπωρείας αυτής, ώσαν να σέρνεται σιγά-σιγά για ν' άνεβή ψηλότερα, άπλώνεται ή πόλις Γενιτσά. Μία πόλις καθαυτό τουρκική και κατά το όνομα και κατά την σύστασιν της.

Γενιτζέ-Βαρδάρ την λέγουν οι Τούρκοι/Χωρίζεται σε δύο τμήματα: εις το κάτω, που είναι ή κωϊκός πόλις με τα μεγάλα και μελαγχολικά σπίτια των Τούρκων μπέηδων, και εις το άνω, κάτι που μοιάζει περισσότερο με παράρτημα πόλεως—το τουρκικά λεγόμενον βαρός—και όπου εύρίσκεται ή χριστιανική συνοικία.)

Πότε εκτίσθη ή πόλις αυτή; Τα ιστορικά της άνεγέρσεώς της, όπως και όλων σχεδόν των Τουρκοπόλεων και χωριών, που έθεμελιώθησαν από τόν κατακτητήν των Έλληνικών χωρών, χάνονται μέσα εις το σκοτάδι, που άφινεν όπισω του το πέραςμα των χρόνων. Η ιστορία άναφέρει μόνον, ότι όταν ο ακράτητος χείμαρρος των τουρκικών όρδών έξεχύθη από την Ασίαν εις την Ευρώπην υπό τόν Σουλτάνον Μουράτ τόν Α' και κατέλαβεν όλην σχεδόν την Θράκην

κατά το 1361, ένας από τους στρατηγούς του πολεμικού αυτού Σουλτάνου, ο Έβρενός βέης εισήλθεν εις την Μακεδονίαν και μαζί με άλλας πόλεις εύριξε και το Βαρδάρ, που εύρίσκετο προς ανατολάς της Βερροίας. Το Βαρδάρ αυτό—που το όνομα του βέβαια είναι κερμειν από τόν ποταμόν Βαρδάρην (Άξιόν)—ύστερ' από όλίγα χρόνια αναφέρεται ως Γενιτζέ-Βαρδάρ, έδρα πλέον των άλλων πολεμικών επιχειρήσεων του στρατηγού Έβρενός, ο όποιος έχει τιμηθή και με τόν τίτλον του Γαζή (νικητού ή κατακτητού).

Οι υιοί του Έβρενός βέη, που είχαν έξουσιάζει την τότε Μεγαλοβλαχίαν, έκαμαν το Γενιτζέ-Βαρδάρ πρωτεύουσάν των και έκιοτε ή πόλις αυτή έμεινε ή πλέον τουρκική μέσα σε όλην την Μακεδονίαν. Άλλά και διά τόν λόγον αυτόν δέν προώδευσε καθόλου. Η μόνη ιστορική σελίς της μετά την ανάδειξιν της ως πρωτεύουσας των Έβρενός είναι ότι από τους Τούρκους κατοίκους της έστάλησαν χίλιοι εις την Θεσσαλονίκην να εγκατασταθούν εκεί, άφού ήλώθη από τόν Σουλτάνον Μουράτ Β' κατά το 1431, διά να ενισχυθή ο Τουρκικός πληθυσμός της.

Στα Γενιτσά είχα πρωτοπάει τόν Ιούνιον του 1909. Τότε έβασίλευεν εκεί ή ύπερηφάνεια των Τούρκων κυρίαρχων και ο τρόμος των Βουλγάρων κομιτατζήδων.

Στους δρόμους τῶν τουρκικῶν τμημάτων, τοὺς στενοὺς, κατοφερικὸς καὶ καλντεριστρωμένους ἐπερπατοῦσαν ἀγέρωχοι οἱ μπέδες, ῥιχνοντας ἀγρωπὲς ματιές στους Χριστιανούς. Τὰ σεράγια μὲ τοὺς ὑψηλοὺς τοίχους, τὰ κηραστωτὰ παράθυρα, τοὺς μεγάλους καὶ σιδεντροὺς κήπους σκόρπιζαν κἀτι βαρὺ σὰν μελαγχολία ἀνατολίτικη. Ἀπὸ τὰ τζαμιά μὲ τοὺς ὑπερύψηλους μινταρέδες, ποὺ ἀρθρόνοντο προκλητικῶς μὲς στὴν ἀρκάλη τοῦ οὐρανοῦ, ἐξέφευγε στοὺς δειλινοὺς τὸ μούχρωμα ὁ δυνατὸς καὶ γοητευτικὸς ὕμνος τοῦ Χότζα γιὰ τὴν διαλαλήση τῆς δόξας τοῦ Ἀλλὰχ καὶ τοῦ Προφήτου του καὶ νὰ θυμίσῃ στους Χριστιανούς τὴν τουρκικὴ κυριαρχία.

Στὴ μέση σχεδὸν τῆς τουρκικῆς συνοικίας, σὲ κάποιον ψήλωμα, ἀνίκητο ἀπὸ τὸν χρόνον δείχνεται ὑπερήφανο τὸ μόνον ἀξιώλογον μνημεῖον τῆς ὀθωμανικῆς δεσποτείας καὶ ἀρχοντίας. Εἶναι οἱ τάφοι τῶν κατακτητῶν. Ἐνα μεγάλο μανσωλεῖον, ποὺ τὸ περισσότερον μέρος του σκεπάζεται ἀπὸ ἀγρία χόρτα, σκορπίζει πάντα δυνατῆ τῆ μελαγχολία του. Τάφοι μαρμαρινοὶ ὑψώνονται ἐκεῖ, στολισμένοι μὲ συμπλέγματα συμβολικά, μὲ ἀραβουργήματα, μὲ βαφές χρυσοκόκκινες καὶ χρυσοπράσινες, μὲ σφῆτά ἀπὸ τὸ Κοράνι, μὲ ἐπιγραφὰς ἐπιχρυσούς, μὲ διάφορα ἄλλα στολίδια μουσουλμανικοῦ γούστου. Ἡ τουρκικὴ πολυτέλεια εἶναι φανερὴ μαζί μὲ τὴν ἀκαλασθησίαν. Τὰ χόρτα τὰ ἀγρία καὶ τὰ μικρὰ δειντράκια, ποὺ σκεπάζουν τὰ μονοκόμματα μάρμαρα — ἄλλα ὀρθὰ ἀκόμη καὶ ἄλλα τσακισμένα καὶ ριγμένα κάτω — ἢ διπλώνονται στὴ βᾶσι καὶ στὰ πλευρὰ τῶν μεγάλων τετραγώνων μαρμαρέων τάφων, δίνουν στὸ μανσωλεῖον μιὰν ὄψιν ἐρημητηρίου, ποὺ τὸ ἀντίκρουμά του γενναίει τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν μελαγχολίαν μαζί.

Στὸ μανσωλεῖον αὐτὸ θάπτονται ὅσοι κατάγονται ἀπὸ τὸν κατακτητὴν Χατζή-Ἐβρενός, τὸν τρομερὸν Τούρκον στρατηγόν, ποὺ ἡ ιστορικὴ ἀλήθεια τὸν θέλει Ἕλληνα. Ὁ Ἐβρενός αὐτὸς ἦτο Βυζαντινὸς στρατηγὸς καὶ φρούραρχος τῆς Προύσας, ὅταν τὴν ἐπολιορκούσεν ὁ σουλτάνος Ὁσμάν. Δέκα χρόνια, ἀπὸ τὰ 1316-1326, ἀντιστάθηκε γενναῖα εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων καὶ εἶχεν ἀποκρούσει πολλὰς ἀπελπιστικὰς ἐφόδους τῶν. Ἐκαμὲ μάλιστα καὶ μερικὰς ἐξόδους καταστρεπτικὰς διὰ τὸν ἐχθρόν. Ἀλλ' ἐνῶ ἐσκόπευε νὰ ἐνδυναμώσῃ τὴν ἀμυνάν του, διατάσσεται ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον τὸν Παλαιολόγον νὰ παραδώσῃ τὴν Προύσαν εἰς τὸν Ὁσμάν. Ὁ Ἐβρενός, ἢ ὅπως τὸν λέγουν μερικοὶ Ὁρνος, σύμφωνα μὲ τὴν αὐτοκρατορικὴν διαταγὴν παρέδωκε τὴν πόλιν· ἀλλὰ καὶ

αὐτὸς, θυμωμένος ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλαξοπίστησεν σὲ λίγο μὲ μερικὸς ἄλλους κατοίκους τῆς Προύσας, ἔγινε Μουσουλμάνος καὶ στρατηγὸς τοῦ Ὁσμάν καὶ ὄστερα τοῦ Ὁρχάν καὶ τοῦ Μουράτ Α'. Τὰ κατορθώματά του ἐδόξασαν τὰ τουρκικὰ ὄπλα. Ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του τὰ στρατεύματα τοῦ Μουράτ ἐφθασαν ἕως εἰς τὴν Μεθώνην καὶ κατέστρεψαν πολλὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου. Οἱ υἱοὶ του ἦσαν στρατηγοὶ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης.

(Τὸ γένος τοῦ Ἐβρενός δὲν ἔσβυσε. Σήμερον σώζεται ὁ 33^{ος} ἀπόγονός του, ὁ Ἐμὴν βέης, ποὺ τὸ σεράγι του ὑψώνεται εἰς τὰ Γενετσά, ὀλίγον παρακάτω ἀπὸ τὸ μανσωλεῖον. Ἐνα ἀρχοντικὸν μέγαρον, μὲ θαυμάσιον κήπον περιτριγυρισμένον ἀπὸ ὑψηλοὺς τοίχους κισσοσκεπασμένους, ὅπου κανένας ἀπλοὺς θνητὸς καὶ Τούρκος ἀκόμη δὲν μπαίνει εὐκόλα. >

Εἰς τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν οἱ δρόμοι μοιάζουν μὲ χαντάκια. Τὰ σπίτια χαμηλά, κακοφτιασμένα, ταπεινά. Ἐχωρίζε ἀνάμεσα ἀπὸ ὅλα τὸ μητροπολιτικὸν κτίριον: ἓνα κάπως παλιό, ἀλλὰ εὐρύχωρον οἰκοδόμημα μὲ ἐπιβλητικὸν ἐξωτερικόν, δίπλα του ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία, μεγάλη καὶ καλοφτιασμένη, καὶ κοντὰ τῆς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα: κτίριο στερεό, κτισμένον ἀπὸ πέτραν καὶ χωρισμένον εἰς «τμήμα ἀρρένων» καὶ «τμήμα θηλέων».

Τὰ ἑλληνικὰ σπίτια συγκοινωνοῦν σχεδὸν ὅλα τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο. Ἐχουν κοινὰς ἀλλὰς ἀνθοφυτεμένους ποὺ χωρίζονται κάπου-κάπου μὲ χαμηλὸν φράκτιν, καὶ οἱ διάδρομοὶ τῶν εἶναι καὶ δρόμοι, ποὺ χρησιμεύουν διὰ τὴν ἀναμεταξύ τῶν συγκοινωνίαν.

Στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας, ἐπάνω στὸ ξεψύχημά της, ἐκεῖ στὴν χριστιανικὴν συνοικίαν ἐβασίλευε μόνον ὁ φόβος καὶ τὸ μῖσος. Ὁ φυλετικὸς ἀνταγωνισμὸς, ὁ ἀγριὸς καὶ αἱματοβαμμένος, ἔκαμνε τὸν Βούλγαρον νὰ βλέπῃ τὸν Ἕλληνα μὲ ματιά, ποὺ ἔσταζε τὸ μῖσος καὶ ἀνάγκαζε τὸν Ἕλληνα νὰ εἶναι πάντα προφυλακτικὸς καὶ ἔτοιμος νὰ κτυπήσῃ τὸν ἐχθρόν του στὸ πρῶτον ὑποπτόν κίνημά του. Μόλις ἐνύκτανε, καθέννας ἔτρεχε νὰ κλεισθῇ σπῆτι τοῦ. Κανεὶς δὲν ἦταν βέβαιος ἀνθὰ ζῆ τὴν ἄλλην ἡμέραν.

Ἀλλὰ καὶ μὴς μέσα εἰς τὸ σπῆτι τοῦ ἦταν κανεὶς ἀπολύτως ἀσφαλισμένος. Σὲ πολλὰς οικογενείας ὁ πατέρας ἔπρεπε νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὸ παιδί του καὶ τὸ παιδί ἀπὸ τὸν πατέρα: ὁ ἀδελφὸς ἀπὸ τὸν ἀδελφόν. Ἐνῶ ὁ ἓνας ἦταν Ἕλληνας, ὁ ἄλλος ἠμποροῦσε νὰ ἦναι Βούλγα-

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ — ΣΚΙΤΣΟ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΑΦΡΑ-ΚΑΡΑΒΙΑ

ρος. Μέσα εἰς τὴν ἰδίαν οικογένειαν ὑπῆρχε διαφορὰ θρησκείας καὶ ἐθνικῆς συνειδήσεως. Αἱ προπαγάνδαι ἐθροιάμβευαν. Αἱ συνειδήσεις ἀγοράζοντο καὶ ἐπωλοῦντο ὡς ἐμπορεύματα τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἐνας κυκεὼν θρησκευτικῶν καὶ φυλετικῶν ἀρχῶν. Οἱ τρισχίλιοι περίπου χριστιανοὶ κάτοικοι, ἀπέναντι τῶν ἑπτὰ χιλιά-

δων Μουσουλμάνων, ἐχωρίζοντο εἰς Ἕλληνας ὀρθοδόξους, εἰς Ἕλληνας βουλγαρίζοντας, εἰς Βουλγάρους σχισματικούς, εἰς καθολικοὺς βουλγαρίζοντας ἢ Οὐνίτας, εἰς διαμαρτυρομένους βουλγαρίζοντας, εἰς ὀρθοδόξους σερβίζοντας, εἰς Σέρβους βουλγαρίζοντας. Καὶ οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἦτο παράδοξον νὰ κοιμηθοῦν

με αυτήν ή εκείνην την εθνικότητα και να ξευ-
πνήσουν την επομένη με άλλην.

Τά Γενιτσά συνκεντρώναν όλην την αγριώ-
τητα του φιλετικού αγώνος, που διεξήγετο εις
την Μακεδονίαν.

Από τα ύψωματα, που εδρσκονται εις τα
γύρω της πόλεως αυτής, τα μάτι του θεατού,
δταν κοιτάξη προς μεσημβρίαν, αντικρύζει την
απέραντον πεδινήν έκτασιν, την έλώδιη, που πο-
τίζεται από τα νερά του λιμνοποτάμου Λουδία
και σκεπάζεται από λογιής-λογιής έλώβια φυτά,
από καλαμώνες. Που και που κανένα χωριουδάκι,
κρυμμένο μέσα στις πυκνάς συστάδας των υδρο-
χαρών θάμνων. Πέραν εκεί προς δυσμάς μόλις
μυνηύεται ή λίμνη, ή αρχαία Λουδία, ή σημε-
ρινή «λίμνη των Γενιτσών», όπου τόσο ήρωικά
κατορθώματα των Έλλήνων Μακεδονομάχων
κατά τον Μακεδονικόν αγώνα την έδόξασαν.

Εις την έκτασιν αυτήν, όπου σήμερα μονον
το άροτρον του γεωργού της δίδει κάποιαν ζωήν,
και όπου φαίνεται να περιπλανάται διαρκώς
κάποια βαρυνθμία, κάτι σαν έρημωσις, που την
θρηνολογούν τα δλιγοστά από διασπήματος σε
διάστημα πυκνά πλατάνια, άλλοτε, πριν από
αίώνας, εθριάμβευεν ή ζωή και ή άκμή πολλών
πόλεων. Απετέλει ή έκτασις αυτή τό μεγαλείτε-
ρον μέρος της αρχαίας χώρας Βοττιαίας, που
οι πρώτοι κάτοικοί της ήσαν κατά την γνώμην
μερικών άποικοι Κρητικοί και Αθηναίοι. Από
εκεί και από την πλησίον της Ημαθίαν ξε-
πήδησεν ή Μακεδονική άκμή, ζωογονουμένη από
τό Έλληνικόν πνεύμα.

Και τό μάτι του θεατού θ' αναζητήση στα
δεξιά του μεγάλου δρόμου που φέρνει από την
Θεσσαλονίκη, εις απόστασιν μιάς ώρας, την
Πέλλα την πατρίδα του Μεγάλου Αλεξάνδρου.
Ένα ταπεινό χωριό — Άγιοι Απόστολοι ή
Παλατίτσα — απλώνει τα λιγοστά σπίτια του
επάνω σ' ένα ύψωμα. Εκεί, λέγουν, ήταν ή

Πέλλα. Κάτω από τό ύψωμα κοντά στο δρόμο
σάζονται μερικά ξείλια τα ξείλια μιάς μεγά-
λης δεξαμενής, όπου σήμερα οι χωρικοί ποτί-
ζουν τα ζώα τους και οι γυναίκες του χωριού
πλένουν τα ρούχα τους. Έτσι, από την πόλιν,
που έβγαλεν ένα κοσμοκράτορα και που έγινε
ή μητρόπολις της μεγαλειέρας αυτοκρατορίας
από όσας έγγώρισεν ή ιστορία, απομένουν ση-
μερα μερικές πέτρες για να δέχονται τα νερά
που κατεβαίνουν από κάποιαν εκεί κοντά βου-
ροσειρά!

Δέν ήξεύρω αν μονάχα λόγοι στρατηγικοί
ανάγκασαν τους Τούρκους να συναθροίσουν τον
στρατόν τους στα Γενιτσά για να πολεμήσουν
τους Έλληνας και να τους έμποδίσουν τον δρό-
μον προς την Θεσσαλονίκη. Ίσως όμως και κάτι
μοιραίοι να τους έσπρωξε στο κίνημά τους αυτό.
Τά Γενιτσά είναι ή πύλ Τουρκική πόλις μέσα
σε όλην την Μακεδονίαν. Εκεί κάποτε, έδώ και
πεντακόσια χρόνια, εδραιώθηκε ή τουρκική
κυριαρχία και, ξεκίνησε για μεγάλα κατορθώ-
ματα. Από εκεί απλώθηκε τό βαθύ σκοτάδι,
που έσκέπασε δυνατά έναν δλοκληρον κόσμο
δόξης και μεγαλείου, που άφινεν άκόμη κάποιαν
άδύνατην αναλαμπήν. Από εκεί κατά την παρα-
δοσιν ξεκίνησεν ο Σουλτάνος Μουράτ ο Β' και
έκυρίευσεν την Θεσσαλονίκην.

Τάχα να μην υπάρχη μέσα στην μάχην των
Γενιτσών τό χέρι κάποιας άπόκρυφης δυνάμεως,
που κυβερνάει πολλές φορές την ζωήν των εθνών
και των ανθρώπων; Στα Γενιτσά ήταν γραφτό
ν' αναστηλωθή ή ελληνική δόξα. Στα μέρη αυτά,
όπου αντίλαλσεν άλλοτε ο δυνατώτερος και
δημιουργικώτερος πολεμικός παιάν του Έλλη-
νισμού, έκορηπίσθηκε τό πλέον πολεμικόχαρον
έλεεύ της νέας Ελλάδος. Από τά Γενιτσά ξε-
κίνησεν ο Βασιλικός άρχηγός του ελληνικού
στρατού δια να έλευθερώση την Θεσσαλονίκην.
Η Νέμεσις υπάρχει.

ΗΛ Π. ΒΟΥΤΣΕΡΙΑΝΣ

Ο ΕΝ ΘΡΑΚΗ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ο εθνολογικός χαρακτήρ της χώρας — Η Αδριανούπολις

Από της έναρξεως του κατά της Τουρκίας
πολέμου των συμμαχικών κρατών της Έλλη-
νικής Χερσονήσου ή προσοχή δλοκλήρου του
κόσμου έστράφη περι την Θράκη, όχι μόνον
διότι έν αυτή συνεκεντρώντο αι σημαντικότε-
ραι στρατιωτικά των Τούρκων δυνάμεις, αλλά
και διότι έν αυτή κείται ή πρωτεύουσα της

Όθωμανικής Αυτοκρατορίας, ή Κωνσταντινού-
πολις, περι ήν τσαούτα διασταυρούνται συμ-
φέροντα διεθνούς σημασίας.

Θράκη κυρίως είνε ή χώρα ή όριζομένη προς
βορράν μόν υπό του Αΐμου, προς δυσμάς υπό
της Ροδόπης και του Νέστου ποταμού, προς
νότον υπό του Αιγαίου πελάγους και της Προ-

ποντίδος και προς ανατολάς υπό του Εύ-
ξεινου Πόντου. Η συνθήκη όμως του
Βερολίνου, προκειμένου να καταστήση
αυτόνομον επαρχίαν τό βόρειον τμήμα
της Θράκης, έδωσεν εις τούτο την όνο-
μασίαν Ανατολική Ρωμυλία, ήτις μέχρι
της εποχής εκείνης ήτο παντελώς άγνω-
στος εις την Ιστορίαν και την Γεωγρα-
φίαν. Οι Τούρκοι συνήθως όνομάζουσιν
άπασαν την από του Αδριατικού Πελά-
γους μέχρι του Εύξεινου Πόντου χώραν
Ρούμλη (χώραν κατοικουμένην υπό των
Ρούμ=Έλλήνων), επειδή δε ή Θράκη
κείται προς ανατολάς, έδόθη υπό της
ευρωπαϊκής διπλωματίας εις τό αυτονο-
μηθέν τμήμα αυτής τό όνομα Ανατολική
Ρούμλη = Ανατολική Ρωμυλία, προς
διακρίσιν της λοιτής Θράκης, ήτις έμελλε
να παραμείνη υπό την Τουρκικήν κυρι-
αρχίαν. Έκτοτε κατέστη συνήθεια, Θράκη
να όνομάζεται μόνον τό υπό την Τουρ-
κίαν παραμένον τμήμα αυτής.

Η εθνολογική μελέτη της Θράκης πα-
ρουσιάζει τό περιεργον αληθώς φαινό-
μενον, έν αντιθέσει προς την Μακεδονίαν,
δι καίτοι και αυτή υπέστη δια μέσου
των αίωνων πολλαπλάς και αδιαλείπτους
των βαρβαρικών φυλών επιδρομάς, ούχ
ήττον διετήρησε συνεχώς και αδιασπά-
στος μέχρι σήμερα άγνόν τον ελληνικόν
αυτής χαρακτήρα. Καθ' ολιανδήποτε διεύ-
θυσιν και αν διασχίση τις σήμερα την
Θράκην, πανταχού θέλει συναντήση Έλλη-
νικούς και μόνον ελληνικούς πληθυσμούς,
έχοντας άκμαιότατον τό εθνικόν φρόνημα και
στεργώς έχομένων παντός, δι αποτελεί την
εθνικήν και θρησκευτικήν αυτών υλοστάσιν και
έκδήλωσιν. Οι σήμερα κατακτηταί αυτής Βούλ-
γαροι, αυτοί και μόνον, στρεβλούντες έν προθέ-
σεως και προς ίδιον συμφέρον την Ιστορίαν και
την εθνολογίαν, ήγγούσιν, και αυτάί αι άνεπτυγ-
μέναί τάξεις των, την ελληνικότητα της χώρας,
ήν έσπευδον να καταλάβουν, διότι εις τά σχο-
λεία των από ετών έδίδασκον και διδάσκουν, δι
άπασα ή Μακεδονία και Θράκη είνε χώρα απο-
κλειστικώς βουλγαρικά. Τούτο μαρτυρείται τρα-
νότατα έν του έξης επεισοδίου: Πρό τιμος μετά
την μάχην του Λουλέ Μπουργάς έστάλη εις την
πόλιν ταύτην Βούλγαρος διοικητικός έπίτροπος.
Ούτος έλεγεν ήμέραν τινά προς Έλληνα, δν έξε-
λαβεν ως Βούλγαρον:

— Μα αυτή είνε ή χώρα που μάς έδίδα-

Ο ΕΣΑΥ ΠΑΣΑΣ

σκον εις τά σχολεία μας δι είνε Βουλγαρική;
Όπου και αν έπηγα, όπου και αν περιώδενσαι
μόνον Έλληνας συναντώ. Μα επί τέλους που
είνε αυτοί οι Βούλγαροι χάριν των όποιων έπο-
λεμήσαμεν; — Και ήμεις έρωτώμεν: Που είνε
αυτοί οι Βούλγαροι χάριν των όποιων σφαγιά-
ζονται εκατοντάδες χιλιάδων Έλληνες;)

Τό αυτό παρατηρείται και όσον άφορᾷ την
γλώσσαν. Παρ' όλας τας επιδρομάς των βαρ-
βάρων φυλών δια μέσου τόσων αίωνων ή Έλ-
ληνική γλώσσα διετήρησεν έν Θράκη όλον τον
καθαρεύοντα τύπον της έκφράσεως, όλην την
αγνότητα, όλην την γλυκύτητα, όσανει άμιλλω-
μένη, δυνατάί τις να έίπη, προς την γραφικότητα
των πεδιάδων και όρέων της και προς τό κελά-
ρυσμα των ήρέμα και άπαλώς ρεόντων κατά δια-

«Εσο ήρωος την σκέρην και τον νουν και μη λησιμονείς ποτέ...»

«Επίσης, τα συμφέροντα του λαού και του τόπου πρέπει να προηγούνται πάντως άλλου συμφέροντος...»

«Αγάπα και προστάτευε την ελλογιμένην σου μητέρα...»

«Δώσε εις τα παιδιά σου καλήν, υγιή και Έλληνικήν ανατροφήν...»

«Αγάπα τ' αδελφια σου να ήσαι πάντοτε δι' αυτά καλώς αδελφός...»

«Εάν ποτέ ήδίκησα κανένα από σάς, τ' αγαπημένα μου παιδιά, συγχωρήσετέ με...»

«Την προσφιλή μου Όλγαν αγαπάω μέχρι τελευταίας μου πνοής...»

«Και τώρα σάς εύλογώ όλους. Ο Θεός να σάς εύλογη και να σάς φυλάττη μαζί με την αγαπητήν μου μικράν Έλλάδα...»

«Μη με λησιμονήσετε. Αμήν...»

ΟΡΑΙΑΣ σκηνάς και επεισόδια που μας έδωκεν ο πόλεμος...»

«... Την στιγμήν αυτήν εισήχθη παρά τῶ στρατηγῶ...»

«Όλος μου ο θαυμασμός σας ἀνήκει, ταγματάρχα, διότι οί εύζωνοί σας...»

ΕΙΣ συνδιάλεξιν του αυτού ανταποκριτού της «Εστίας» με τον Έσσατ πασα...»

«Επιτρέψατέ μου, στρατηγέ μου, να σας εκφράσω τον θαυμασμόν μου...»

«Ευχαριστώ διά την φιλοφρόνησιν, άλλ' εις έμέ μάλλον...»

κάπου άλλου... Σας επαναλαμβάνω ότι είμαι τουλάχιστον ευχαριστημένος...»

Ο «Ιστορικός» γράφει εις τους «Καιρούς»: «Αι γερμανικάι εφημερίδες...»

Πρό ετών ο Κάιζερ συζητών εις Κέρκυραν με τον τότε πρωθυπουργόν...»

— Τὸ ζήτημα τοῦ στρατοῦ σας ἐμπιστευθήτε τοις τὸν Διαδόχον...»

ΕΙΣ τὰς εφημερίδας ἐγράφη τὸ ἑξῆς ἐπεισόδιον: «Όταν ἀπεβίβασθη εις τὸν Πειραιᾶ...»

— Τί σημαίνει αὐτό; ἠρώτησε.

— Σὰς χαιρετοῦν στρατηγέ.

— Ὡστε χαιρετοῦν ἐδῶ καὶ τοὺς ἠττημένους;

«Ὁ Έλλην ἀξιωματικός που τον συνάδευσε, τον ἐξηγήσεν...»

— Ἔθνος που έχει τέτοια αλοθήματα, δὲν ἔμπορεῖ παρὰ να εἶναι μεγάλο.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ τῆς Α. Υ. τοῦ Διαδόχου περὶ τῆς ἐκπορθήσεως τῶν Ἰωαννίνων...»

Κυριακή 3 Μαρτίου.— Τὸ φρουρίον τῶν Ἰωαννίνων ἀποτελεῖ μέγα κεραιρωμένον στρατόπεδον...»

Τὰ ισχυρότερα καὶ πολυπληθέστερα τῶν συγκροτημάτων τούτων εὐρίσκονται ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων Μπιζάνι...»

Ἡ ἐπίθεσις τῆς 7ης Ἰανουαρίου ἤγαγε τὸ ἡμέτερον στρατεύμα ἐγγύτατα πρὸς τὸ νότιον καὶ ἐν μέρει πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέτωπον...»

ὄπερ ὁ ἐχθρὸς ἐνίσχυσεν ἐπι μάλλον μετὰ τὴν τοιαύτην προσέγγισιν...»

Τὴν 10ην Ἰανουαρίου ἀνέλαβον καὶ τὴν διοίκησιν τῆς στρατιάς τῆς Ἠπειροῦ...»

— Τὸ συμπέρασμα ἐστὶν ὅτι τὰ μέτωπα ταῦτα δὲν ἦσαν μὲν ἀπὸρρήτα, ἀλλ' οὐκ ἔκπορθησι...»

Ὁ πρὸς τὸ μέγιστον ἀποδοτικὸν ἐπίθεσις κατὰ τὸν δυτικὸν μέτωπον...»

Νὰ ἐνίσχυσω εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν ἐττώσασιν...»

Νὰ καθηλώσω ἐπὶ τόπου τὰς μακρὰν τοῦ φρουρίου εὐρισκομένης ἐχθρῶν δυνάμεις...»

κρυβε τοιαύτας καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Ἰωαννίνων...»

Τὴν ἐναρξιν τῶν κινήσεων τούτων διάταξε εἰς τρόπον ὅστε ὁ ἐχθρὸς...»

Ὁὕτω κατώρθωσα να συγκεντρώσω ἀπὸ τῆς 17 μέχρι τῆς 19 Φεβρουαρίου...»

Τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ ἐξηκολούθησεν ἀραιότερον καὶ κατὰ τὴν νύκτα...»

Κατὰ ταύτην τὸ μὲν δεξιὸν εἶδε να ἐκτελέσῃ ἀγῶνα κατατριβῆς...»

Πάντα τὰ διαταχθέντα ἐξετελέσθησαν ἀκριβέστατα...»

ΛΕΥΚΑΔΙΟΥ ΧΕΡΝ μετάφρ. Κ. Μ.

Κούζα - Χιμπέρτ, σ. 22.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Σελίς, 27, 56, 133, 218.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἡ Δοκιμασία, δημοτικὸν Σερβίας, σ. 22.

Θάνατος τοῦ Μάρκου Κράλιεβιτς, σ. 53.

Ἡ κυρὰ Φροσύνη, σ. 109.

Συμβόλιον Ἄλλ' πασά, σ. 109.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σελίς, 39, 96, 141, 192, 222.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Σελίς, 58, 89, 135, 219.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Σελίς, 192, 222.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Σελίς, 29, 60, 92, 138, 189, 220.

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Σελίς, 59, 90.

ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Σελίς, 90, 136.

ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΚΑ

Σελίς, 188.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

N. Γόζη: Ἡ Δόξα, σ. 4.

E. Ἰωαννίδη: Τόθκος ἀξιωματικός, σ. 70.

Τόθκος καὶ Ἕλλην τραυματίαι, σύντροφοι εἰς τὸ
Νοσοκομεῖον, σ. 72.Κρητικὸς πληγωμένος ἑπαγορεύει ἐπιστολὴν εἰς τὴν
νοσηρόν του, σ. 73.

Θαλείας Φλωρὰ - Καραβία: Γεώργιος A, σ. 194.

Κωνσταντίνος, σ. 211.

II. Ροῦμπου: Ἡρόδοτος, σ. 42.

Ἐφεδρος, σ. 43.

Κοζάνται, σ. 45.

A. Μανίλης, σ. 66.

Ὁ Διάδοχος Κωνσταντίνος μετὰ τὸ Ἐπιτελεῖον του,
παρὰ τοὺς θύρας τῶν βομβαρδισμῶν τοῦ Μπιζανίου,
(τεῦχος Φεβρουαρίου).

Βασίλισσα Ὀλγα, σ. 199.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Στέφανος Δραγοβιτς, σ. 10.

II. Δαγκιλις, σ. 11.

Πριγκήπισσα Σοφία, σ. 19.

Πριγκήπισσα Ἐλένη, σ. 19.

Πριγκήπισσα Μαρία, σ. 19.

Πριγκήπισσα Ἀλίκη, σ. 19.

N. Βότσης, σ. 20.

Πατριάρχης Ἰωάννη δ' Γ', σ. 34.

Πριγκη Νικόλαος, σ. 38.

Ρακιβάν, σ. 39.

Σ. Στελλάκης, σ. 39.

A. Μανίλης, σ. 55.

Ἀριστέιδης Ζάχος, σ. 118.

Ραϊμόνδος Ποναμαρέ, σ. 119.

Κιαμήλ πασάς, σ. 120.

Σερκέτ πασά, σ. 121.

Χριστόδουλος Σώζος, σ. 131.

Πατριάρχης Γερμανός δ' Ε', σ. 162.

T. Palmer Newbould, σ. 175.

Στέφανος Μαρζώκης, σ. 187.

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος νέος, σ. 196.

Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντίνος, σ. 206.

Ἡ βασίλισσα Σοφία, σ. 207.

Ἐσάτ Πασάς, σ. 215.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ

Θεσσαλονίκη: Τὸ Ἐπιτελεῖον, σ. 8. Ἡ Ἁγία Σοφία, σ. 9.
Εἰκόνες ἀπὸ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ «Ἀβέρωφ», σ. 12, 13,
14, 15, 16, 17.

Τὸ τορπιλλοβόλον ἀριθ. II, σ. 21.

Κρητικοὶ ἐθελονταὶ εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου, σ. 37.

Φονευμένοι ἀξιωματικοὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, σ. 41, 167.

Εἰκόνες τοῦ πολέμου, σ. 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 74,

75, 82, 83, 85, 86, 87, 169, 170, 171, 173.

Σχέδιον Τουρκικοῦ σταθμοῦ, σ. 71.

Τὸ Γιάνναι, σ. 79.

Εἰκόνες κρυφῶν τοῦ Βελιγραδίου μετὰ σερβικὰς ἐνδυμα-
σίας, σ. 84.

Αἰθρῶν, σ. 85.

Εἰκόνες τῶν Ἰωαννίνων, σ. 98, 102, 103, 105.

Τὰ ὅπλα τοῦ Ἄλλ' πασά, σ. 104.

Τὸ πορτοφόλι τῆς Βασιλικῆς, σ. 106.

Τὸ φόρεμα τῆς Κυρὰ Φροσύνης, σ. 107.

Κοσμήματα Ροζάνης Δ. Βάγια, σ. 107.

Ἀγροκαστρίτις, σ. 108.

Ἄλλ' πασά, σ. 111.

Ἅγιος Γεώργιος δ' ἐξ Ἰωαννίνων, σ. 113.

Εἰκόνες τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, σ. 114, 115, 116, 117.

Σαπουντζάνης καὶ Καλλάρης, σ. 118.

Καβάλλα: Ἀπομυκτὸν τοῦ φρουρίου καὶ τῆς τουρκικῆς συναι-
κίας, σ. 165.

Ὁ Νιούβολδ, Ἕλλην ἐθελοντής, σ. 175.

Περικατος εἰς τὴν ἄμνην τῶν Ἰωαννίνων, σ. 177.

Εἰκόνες ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, σ. 180, 181.

Εἰκόνες τῆς κηδείας τοῦ βασιλέως Γεωργίου, σ. 197,
198, 199, 204.

Τὸ βασιλικὸν μανσάλιον εἰς τὸ Τατόϊ, σ. 202.

Τὸ ἀνάκτορον τῆς Δεκελείας, σ. 203.